

Puntarski fuoj

BROJ 11 • GODINA 6 • Lipanj 2011. • Zavičajno društvo "PUNTARI" Puntá Kríža • BESPLATNI PRIMJERAK

ISSN 1845-4593

9 771845 459001

BESEDA NA POČETKU

Poštovani čitatelji »Puntarskog fuoja«!

Ni nas bilo od zadnje Ivanje, pasalo je cijelo godišće. Mislili smo i prontevali se za dat fuoj za Jedrijeju. Voje je bilo ma je falilo šoldi, a prez šoldi se malo će more udelat. Svaki fuoj do sada udelali smo zis velu voju i za jubav Punte. Sve za ga prontat udelamo za niš, nikomu se niš ne pluati, samo vajua pokupit šoldi za ga šampat a tuo ni malo. Šoldi ki pluatiimo za šampat pokupimo od vas, od duobrih judi, od onoga će nan hitite kako limuozinu vaf košić na Ivanje i od onoga će pokupimo moleć i prosee preko leta. Hvala svin. Od Ivanje do Jedrijeje nismo pokupili koliko je okurilo i tako foja ovu zimu ni bilo. Škoda, ma tako je.

Če se more, vremenua su takova i vuaja se kuntentat zis onim će se ima i će se more, vuaja šparat i tratit za ono će je važneje, će je na parvom mestu. Mi smo decidili da parvo moramo načiniti crijekvicu Svijetoga Antuona na Parhuavcu i za to smo stratili čuda pa više nismo imali kuraja pitat još i za fuoj.

Kako je da je, na novom, jedanaajstom foju delali smo pomalo i starpljivo, nismo ga bandunuali. Zvuati smo judi, molili da neš napišu a vaf svemu tuom najbolje je to će je više od njih neš napisalo i prez da im se reče. Fuoj smo pomalo kompletali, finili, šampali i sada ga vi morete daržat vaf rukah i prešet. Tako je fuoj danas, na naš veli bluagdan, na Ivanju, ugjedal sunce pa će prit vaf svaku puntarsku kuću i fameju, bila ona vaf Punte, Lošinju, Rike, Zagrebu, vaf Itualije, Merike, vaf Auštralije. Ma naš fuoj ne štiju samo oni ki su puntari rodon. Zis velikim vesijejem ga čekaju i zamu v ruke svi oni kin je Punta na sarcu, ki Puntu voje a takoviš je sve više i više.

Kuntijenti smo da ovih šijest godišć koliko imao

Zavičajno društvo »Puntari« i koliko godišć fuoj grije vanka, moremo reći da smo skupa zis Mjesnim odborom Punte, udelali almeno neš za naše selo i da se za njega više čuje. Nismo pustili da se zaborave naše užance, naša beseda, naši judi i njihov trud. Punta malo po malo opeda postaje lijepo selo, puno se kući načinilo a imamo i par mluadih famijej kije su se odlučili vaf selu živet. Načinila se je i guštijerna, udelal nuovi grot, udelan bokun gromače do nove trafostanice, imamo novo luče i novu vodu. Načinjen je Veli mul, očišćena Bušuanska i silni puti i kluanci okolo Punte. Čiste se zapušćene ograjice, suade nove masline a barzo i nove smokve i tarsije. Pomalo ma sigurno grije se napreda, ma još je sila, sila toga za udelat da bi se selo posve oživelo. Malo nas je, ma svi skupa z' glavami na kup, svaki ki koliko more i znua, rivat ćemo napreda, pa će se neš i udelat i dočekat boja vremenua. Probljemi je danas koliko ćeš, ma vavek ih je bilo, a našim je stvarim bilo puno teže nego danas nuan. Mučili su se po vas duan, delali od škura do škura, samo za bokun kruha i za dijec na noge klast, za fameju prehraniti. Hodili su navigat ol vaf Meriku za guadanjat dvua šolda a žene doma tijendile kampanju, škarbile za dijec i čuvale stvarih. Ma nikada nisu cimulaskali, nikada cedili i vavek gijedali će bi vajalo zutra udelat. Ko su oni tako mogli onda moremo i mi danas kada je živjenje sigurno puno lagije.

Sve će se pomalo udelat samo voje kuraja i zdruavja.

Za ovu Ivanju uredništvo Puntarskoga foja vam želi da se lijepo divijertite vaf jubavi i sloge vaše fameje i našega sela. Još vas jedanput svih pozivamo da za drugi fuoj svi pomorete koliko ki more, da date ideju će i od čega pisat a neš i vi napišite da nam drugi fuoj, dvanajsti, more opet prit vanka.

Uredništvo

Foto naslovnice: Vana Gović

PUNTARSKI FUOJ – GLASILO ZAVIČAJNOG DRUŠTVA
»PUNTARI« PUNTA KRIŽA

Mali Lošinj, Trg Zagazinjine 1

Tel.: 051/231-019 • Fax: 051/231-011

Glavni i odgovorni urednik: Ljubo Galjanić

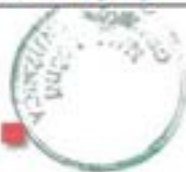
Uredništvo: Branko Kučić, Franko Kučić, Ivan Lovrić,
Leonardo Marušić

Izdavač: LEO-COMMERCE, D. Cesarića 32, tel: 625-910

Tiskano u Hrvatskoj. – Naklada: 650 primjeraka.

Tekstove prepisivali: Jasna Perković, Nedjelko Lufčić.

IVANJA 2010.

Ivanja je za Puntu Križa oduvijek veliki blagdan. Želeći da tako i ostane, da tako bude i ubuduće i da spomen na našeg nebeskog suzaštitnika ostane trajno utkan u genima mladog naraštaja Puntara, sa zadovoljstvom nastojimo svake godine dostojanstveno obilježiti Ivanju.

Veliki odaziv i pozitivne reakcije Puntara, naših gostiju, žitelja Cresa i Lošinja, vlasnika kuća za odmor i brojnih turista daju nam podstrek da nastavimo s obilježavanjem Ivanje, dana kad se u duhovnom i svjetovnom zajedništvu u Puntu Križa okupljaju svi koji Puntu nose u srcu.

Svetkovina Ivanje 2010. godine započela je 20. lipnja tradicionalnim turnirom kartaških igara briškule i trešete. Istog dana otvorena je izložba na kojoj su predstavljeni svi sportski uspjesi Daniela Gospića, jednog od najboljih svjetskih podvodnih ribolovaca. Potom smo 23. lipnja, na

vijiliju Ivanje zapalili našu koledu. Na dan Ivanje 24. lipnja održana je sveta misa i procesija selom s obnovljenim kipom svetog Ivana. Uslijedio je bogat i raznovrstan kulturno-zabavni program uz nastup folklornog društva »Studenac« iz Nerezina i folklornog društva »Orlec« iz Orleca te nastup muške klape »Burin« iz Cresa.

Predstavljen je deseti, jubilarni broj našeg glasila »Putarskog fuoja«. A zatim su nas uz ples i pjesmu gotovo do zore zabavljali Fredi i Antonela. U organizaciji ovakvog, za puntarske prilike zahtjevnog i sadržajnog programa, pomogli su mnogi. Sve one vrijedne ljude koji su sudjelovali u pripremama gotovo je nemoguće nabrojiti i pohvaliti, a nije ni potrebno jer su svi oni to učinili iz ljubavi prema Puntu, a ne s ciljem osobne promocije. Stoga svima upućujemo jedno veliko, veliko hvala.

IZLOŽBA SPORTSKIH USPJEHA DANIELA GOSPIĆA

Za Ivanju 2009. godine u školi smo postavili izložbu fotografija našeg puntara Eda Marušića te izložbu umjetničkih predmeta od raznog prirodnog materijala

pronađenog na obali ili u moru koje izrađuje njegova supruga Jadranka. Svi su posjetitelji izložbe, a nije ih bilo malo, bili oduševljeni i više nego ugodno iznenađeni radovima koje su Jadranka i Edo skromno i samozatajno godinama stvarali za svoju dušu.

Već smo tada odlučili da bi i za slijedeću Ivanju 2010. godine bilo dobro napraviti novu izložbu i tada se rodila ideja da to budu pokali, pehari i priznanja koje je u svojoj izuzetno uspješnoj sportskoj karijeri osvojio Daniel Gospić. Ideju smo iznijeli Danielu, a on se odmah složio, njegova je majka Norina prijedlog zadovoljno prihvatila te smo mjesec dana prije izložbe započeli s pripremama kako bi do Ivanje mogla biti postavljena.

Sve trofeje koje je Daniel do sada osvojio nije bilo lako ni jednostavno prikupiti, dopremiti i postaviti u našu puntarsku

IZ SADRŽAJA:

Ivanja 2010.....	3
Izložba sportskih uspjeha Daniela Gospića	3
Letak izložbe	4
Turnir u briškuli i trešeti	5
Koleda	5
Kulturno-zabavni program.....	6
Sveta misa i procesija	6
Predstavljanje desetog broja »Putarskog fuoja«	7
Fešta	7
Obilazak lokvi i pastirskog stana Garmožaj	8
Postavljena vrata na crkvicu Sv. Antona na Parhavcu	9
Požarima nikad kraja.....	9
Izložba narodne nošnje Lošinjskog otočja	10
Očišćena seoska lokva Bušuvanska	11
Izvještaj o radu upravnog odbora na šestoj redovnoj skupštini	12
Pregled aktivnosti mjesnog odbora Punta Križa	14
Aktivnosti u lovištu Punta Križa	15

Crteže iz autokampa »Baldarin«	16
Fločun	18
Proslava 100. rođendana Krište Visintin - Hrončić.....	19
»Nerezine od Maja do Maja«	19
Katastar naselja Punte Križa iz 1821. godine	20
Daniel Gospić - svjetski prvak	26
Jir po valana i valicama - II	28
Kašteluanjev stuan	30
Puntarski povijesni fotoplov	32
Povijest redovništva na otocima Cresu i Lošinju	34
Muninier	37
Kuš - Kadulja.....	39
Šale	41
Pjesme	42
Sponzori	43

školu. Pokala, pehara, zahvalnica, priznanja i medalja bilo je posvuda: kod Daniela u stanu i kod mame Norine u Malom Lošinju, kod none Marije na Dragi i u klubu »Škarpina« u Nerezinama. Kad se sve to našlo na jednom mjestu u školi i sam se Daniel ugodno iznenadio i rekao kako ni on sam nije znao da ima toliko trofeja.

Postav izložbe osmislili su i realizirali: Norina, Mariela, Nikolina, Vesna te Daniel i Ljubo.

Zahvalu također treba uputiti direktoru i djelatnicima autokampa »Baldarin« koji su tijekom trajanja izložbe dežurali i posjetiteljima pružali sve potrebne informacije.

Navečer, na otvaranju izložbe, uprkos jakom pljusku, okupio se velik broj posjetitelja. Prigodnim riječima izložbu su otvorili i prisutne pozdravili Franko Kučić, predsjednik Zavičajnog društva »Puntari« i Ferdinand Zorović, pred-

sjednik Sportskog društva »Škarpina«. Okupljenima se obratio i Daniel izrazivši zadovoljstvo da se organizirala ovakva izložba i obećao nove, buduće sportske uspjehe.

Izložba je bila otvorena do Ivanje 24. lipnja i razgledao ju je velik broj posjetitelja. Gotovo svatko tko je izložbu vidio u prvi je mah reagirao čuđenjem i nevjericom da jedan sportaš, još uvijek mlad kao što je Daniel, može u svojoj sportskoj karijeri postići toliko vrijednih sportskih uspjeha.

Danielu želimo i nadalje mnogo životnih i sportskih uspjeha i ponajviše dobro zdravlje te da za jednu buduću Ivanju ponovo organiziramo izložbu njegovih trofeja. Možda će nam tada jedini problem biti gdje izložbu organizirati jer ako Daniel nastavi ovakvim tempom nizati uspjehe, školska će nam dvorana biti pretijesna.

LETAK IZLOŽBE

Sportski uspjesi
Daniela Gospića
Punta Križa – Ivanja 2010.

U povodu obilježavanja »Ivanje«, blagdana suzaštitnika Punte Križa, Zavičajno društvo »Puntari« i Sportsko društvo »Škarpina«, Nerezine, zajednički su priredili izložbu na kojoj vi, cijenjeni posjetitelji, možete vidjeti sve bogatstvo sportskih trofeja, pokala, diploma i zahvalnica koje je u svojoj sportskoj karijeri Daniel Gospić do sada osvojio.

Rođen je 27. 12. 1981. godine u Malom Lošinju. Već u najranijem djetinjstvu privuklo ga je more i zanimao ribolov pa su mu otac Ivan i majka Norina kao najdraže igračke kupovali tunjice. Sve je slobodno vrijeme provodio kod none u kući njihovih predaka, vrsnih ribara Barićevih na Dragi. Kao dijete počeo je roniti i loviti špare i frankule lukom i strijelom izrađenim od žica starih kišobrana ili s pirunima koji su netragom nestajali iz noninog i majčinog kuhinjskog škafera.

Njegovom veselju nije bilo kraja kad je u jedanaestoj godini na poklon dobio prvu podvodnu pušku od Franka Rubeše iz Matulja.

Danielov talent za podvodni ribolov vrlo je brzo uočen te je s nepunih sedamnaest godina nastupio na Novogodišnjem kupu gradova, 1998. godine u Malom Lošinju. Od tada more i podvodni ribolov za Daniela su način življenja. Gotovo je nemoguće nabrojiti sva natjecanja i silne uspjehe koje je na njima ostvario.

Skroman i samozatajan, Daniel uvijek naglašava da su za

njegove sportske uspjehe u velikoj mjeri zaslužni podvodni ribolovci starije generacije, Valentino Mazarek i Branimir Gulam, njegov vjerni barkariol Marko te da je uvijek imao veliku podršku svoje obitelji i svog matičnog kluba »Škarpina« iz Nerezina. Na nacionalnim i internacionalnim natjecanjima natječući se diljem svijeta, u pojedinačnoj ili ekipnoj konkurenciji, ranije u paru s Branimirom Gulamom, a sada s Đanijem Uhačom, osvojio je gotovo sve što se osvojiti može i na taj način uvelike doprinio afirmaciji SD »Škarpina« i uspjesima reprezentacije Hrvatske.

Kruna njegovog uspjeha bilo je osvajanje prvog mjesta na Europskom prvenstvu u podvodnom ribolovu 2007. godine u Španjolskoj. Danijel je postao prvak Europe. Potom su uslijedili i daljnji uspjesi kao što su osvajanje prvih mjesta na pojedinačnom i ekipnom prvenstvu Hrvatske u M. Lošinj u Dubrovniku ove godine.

Danijel sve svoje uspjehe doživljava radosno, a istovremeno tiho i suzdržano. Trofeji, medalje i svjetska priznanja nisu ga promijenila. Ostao je pristupačan, skroman mladić koji sa smiješkom obrazlaže da za ovakve uspjehe treba imati iskustva, znanja, ali i sreće. Ni traga bahatosti ili samohvale, već se doima kao da je postigao nešto svakodnevno, nešto što se samo po sebi podrazumijeva.

Upravo u takvom poimanju sporta i života krije se tajna njegovih uspjeha. Međutim, presudilo je još nešto, a to su njegovi puntarski korijeni, genetsko nasljeđe njegovih predaka, ribara s Drage, koji su voljeli more i poštovali ga, koji su život proveli na obalama Jadričice u kući ispranoj solju morskih valova. Kada se u sve to utka još i upornost, marljivost, fizička snaga, čvrstoća uma i ljubav prema moru, njegov instinkt gdje se riba nalazi, skriva, kamo se i kuda kreće, uspjeh ne može izostati.

Svi smo ponosni što je Daniel, potomak našeg škoja, postigao nešto što može postići samo veliki čovjek, što se iz Drage, Punte Križa, Nerezina i Lošinja vinuo u najviše europske visine.

Ova izložba posvećena Danielu i njegovim uspjesima samo je jedno malo hvala za njegovu ustrajnost i trud.

Želimo mu da u budućnosti ostvari sve što sanja, na sportskom i osobnom planu. Želimo mu da ostane kakav je i sada, pristojan, radišan, nadasve čovjek.

U ime svih članova Zavičajnog društva »Puntari« i Sportskog društva »Škarpina«, Danielu upućujemo iskrene čestitke sa željom da ga i dalje prate sportski uspjesi, sreća, a posebice zdravlje.

TURNIR U BRIŠKULI I TREŠETI

Uoči Ivanje u nedjelju 20. lipnja održan je tradicionalni turnir u briškuli i trešeti. Odaziv je bio vrlo dobar, čak devet parova iz Malog Lošinja, Nerezina, Ustrina i Punte Križa. S pauzom za ručak, turnir se odvijao od 10 sati ujutro pa sve do predvečerja. Tijek turnira bio je buran i žustar s brojnim temperamentnim istupima i prigovorima koji su uobičajeni i nezaobilazni kod ovakvih kartaških igara, pa je voditelj imao pune ruke posla.

Na kraju cjelodnevnog igranja prvo je mjesto osvojio par: Čedo Lukin i Tomislav Živković

KOLEDA

Uoči Ivanje, 23. lipnja, kako to nalažu stoljetni običaji i naše užuanice, i ove je godine zapaljena koleda. Već prije sumraka na Varošu pored škole počeli su se okupljati mještani i naši gosti. Koleda se ne propušta! Prastari drevni običaj kojim se puk oprašta od odlazeće zime, hladnoće i neimaštine, a istovremeno pozdravlja dolazak ljeta, topline i boljeg života, na simboličan način okuplja ljude koji svjetlo gledaju u budućnost, uzdajući se u svoj trud i rad. Običaj je to koji se od pamtivijeka njegovao u gotovo svim mjestima na našim otocima, a još se uvijek njeguje na Ivanju u Punt Križa i Stivanu (gdje se koleda naziva paliž), na Iloviku na Petrovu (29. lipnja), dok je nažalost napušten (nadamo se ne i zauvijek) na Mandalijeninu 22. srpnja u Nerezinama.

Pripreme za koledu izvršene su nekoliko dana ranije, a na sam dan koleda, u srijedu 23. lipnja »kako za dešpet«, zapuhala je vrlo jaka bura. Cijelog dana nije jenjavala pa smo se već pobojali da koledu neće biti moguće zapaliti zbog

realne opasnosti od širenja požara. Uprkos buri izvršene su sve neophodne pripreme. Razvučene su vatrogasne cijevi,

spojene na hidrant, vodom je zalivena sva okolica mjesta gdje je koleda pripremljena, a zlu ne trebalo, prispjelo je i vatrogasno vozilo.

Bura koja je neumorno puhala cijelog dana odjednom je nešto nakon osam sati uvečer počela slabiti da bi na kraju potpuno prestala puhati. Mnogi su pomalo u zbilji, a pomalo i u šali komentirali kako se ipak u smirivanju bure, na kraju umiješao Svevišnji uz pomoć našeg svetog Ivana.

Koleda je na kraju zapaljena u 21,30 sati, kad se spustila

noć, a radosna su lica okupljenih, ozarena plamenom na najbolji način govorila da nam je svima izuzetno stalo da se ovaj lijepi običaj sačuva i prenese na buduće generacije.

Visoki plameni jezici i bezbroj padajućih plamtećih iskrica najljepša je najava i podsjetnik svim Putarima da je sutradan veliki blagdan Ivanja te signal i poziv svim okolnim mjestima u kojima se puntarska koleda može vidjeti (Veli i Mali Lošinj, Sveti Jakov, Nerezine) da dođu u Putnu Križa svetkovati rođenje svetoga Ivana Krstitelja.

SVETA MISA I PROCESIJA

Na Ivanju, 24. lipnja u 18 sati, održana je sveta misa koju je predvodio velečasni Vjekoslav Martinčić. Već dobro pred misu pred crkvom se okupilo mnoštvo vjernika, a kako i ne bi kad se Puntom razlijebao poticajan i milozvučan zvuk naših starih crkvenih zvona koja su kampananjem pozivala puk na bogoslužje. Hvala Elvisu koji je uza sve njegove druge obaveze našao volje i

vremena da dođe u Puntu i kampanua onako kako se to oduvijek vjekovima radilo. U dupkom ispunjenoj crkvi nije bilo mjesta za sve pa su misu mnogi pratili stojeći vani pred vratima. Uslijedila je procesija selom s kipom svetog Ivana koji je ovoga puta zasjao novim sjajem jer je zaslugom našeg mještana Feruće Brusića temeljito obnovljen.

KULTURNO-ZABAVNI PROGRAM

Nakon svete mise i procesije u 20 sati s guštijerne je veliki broj okupljenih pozdravio Franko Kučić, predsjednik našeg Zavičajnog društva »Puntari«, a potom se biranim riječima svima obratila Ana Kučić dogradonačelnica Grada Malog Lošinja ističući važnost i vrijednost očuvanja tradicije te

naglasila da aktualna vlast čini sve što je u njejoj moći da se život u malim mjestima ne ugasi.

Uslijedio je vrlo zapažen nastup dviju folklornih skupina s naših otoka. Najprije su nam se predstavili naši stari prijatelji članovi folklornog društva »Studenac« iz Nerezina

koji već više od pedeset godina njeguju naš kanat i tanac te su zasigurno najzaslužniji što se sačuvala naša predivna narodna nošnja. Veze Punte Križa i Nerezina su oduvijek postojane i neraskidive, a ovakvi susreti i nastupi garancija su da će tako i ostati.

Uslijedio je nastup folklornog društva »Orlec« iz Orleca. Bili smo sretni i počašćeni da su nakon višegodišnje pauze i oni ponovno obnovili rad svog društva i tako od zaborava sačuvali i spasili neprocjenjivo etnografsko bogatstvo naših škoja. Hvala im što su se odazvali našem pozivu i nastupili u Puntí. Obje folklorne skupine vratile su naše starije

naraštaje u mladost, a mladim generacijama predstavili i u naslijeđe ostavili bogatstvo kojim se moramo ponositi. Nama rođenima i odgojenima na ovom škrtom otočkom kamenu ovakvi nastupi razgaljuju dušu, a brojnim gostima, našim turistima predstavljaju vrhunski izvorni doživljaj. Dugotrajan pljesak, stalno snimanje video kamerama i neprestano bljeskanje fotoaparata najbolji su pokazatelji da je predstavljanje našeg povijesnog naslijeđa najbolja turistička promidžba.

Uslijedio je također vrlo zapažen nastup muške klape »Burin« iz Cresa koja se eto već treću Ivanju druži s nama.

PREDSTAVLJANJE DESETOG BROJA »PUNTARSKOG FOJA«

Nakon bogatog i sadržajnog kulturno-zabavnog programa uslijedilo je predstavljanje jubilarnog broja »Putarskog foja«. U kraćem obraćanju okupljenima naglašeno je da se od početka inicijative za pokretanje ovog glasila, prije pet godina, uspjelo tiskati po dva broja godišnje i doći do 10-tog broja. Uz sve organizacijske, tehničke i financijske poteškoće list je redovito izlazio, bio predstavljan za Jedrienu i Ivanju te je tako do sada tiskano ukupno četiri stotine stranica teksta.

Fuoj je iz broja u broj postajao sve traženiji i cjenjeniji, promovirao Puntu Križa, povezao Puntare u nas i one rasute svijetom te u velikoj mjeri doprinio očuvanju tradicije, kulturne baštine, a posebice našeg dijalekta. Također je istaknuto da je do sada u foju svoje priloge objavilo više od pedeset autora tekstova na čemu im srdačno zahvaljujemo te ih pozivamo na daljnju suradnju. Riječi hvale posebice su upućene svim donatorima bez kojih jedan ovakav list ne bi mogao izlaziti.

Bili smo počašćeni što se na predstavljanju okupljenima obratio i uvaženi akademik dr. Elso Kuljanić koji je istakao da je gotovo nevjerojatno da jedna mala sredina kao što je

Punta Križa ima svoje glasilo koje na vrlo kvalitetan način promovira svoje mjesto, kulturu i povijest.

List su nakon predstavljanja besplatno dobili svi prisutni, a u našem košiću za dobrovoljan prilog prikupljeno je preko 1.400,00 kuna koje će biti i više nego dobrodošle za pokrivanje troškova izdanja idućeg broja - veliko hvala.

FEŠTA

Nakon duhovnog i kulturnog dijela obilježavanja blagdana rođenja svetog Ivana Krstitelja uslijedio je zabavni dio

proslave. Fredi i Antonela neumorno su svirali i na ples poticali čak i one koji rijetko plešu. Tijekom njihovih pauza

pjevala je klapa »Burin« iz Cresa. Oni najuporniji i najizdržljiviji pjevali su i plesali skoro do zore.

Oko 23 sata izvlačila se lutrija koja uvijek izaziva interes, a kako i ne bi kada su nagrade bile vrlo atraktivne i vrijedne. Sretni dobitnici zadovoljno su otišli kućama dobivši janjca, jelena lopatara, zubaca, meso divlje svinje te vrijedne knjige, raznu tehničku robu i još mnogo lijepih nagrada.

Posjetitelji su mogli blagovati u bogatoj gastronomskoj ponudi za koju su se pobrinuli ugostiteljske ekipe Slavena u

Buffetu »Tina«, i Zvonka Šalova iz autokampa »Poljana« iz Malog Lošinja. Moramo se zahvaliti i Ferdiju iz hotela »Televrin« iz Nerezina i djelatnicima autokampa »Baldarin« koji su nam ustupili stolove i klupe te zaštitarima koji su neumorno regulirali promet kroz selo.

Cijela je manifestacija uz veliki broj posjetitelja protekla veselo i u pozitivnom ozračju što je nama organizatorima najveći poticaj da uložimo sav neophodan trud i pripremimo sve za sljedeću Ivanju.

OBILAZAK LOKVI I PASTIRSKOG STANA GARMOŽAJ

Prekrasnog proljetnog jutra, 29. svibnja u Puntima Križa ugostili smo učenike Osnovne škole »Mario Martinolić« iz Malog Lošinja. Pristigli su u prepunom autobusu i iskricali se »kol crijekve« u selu. Ovaj edukativni izlet organizirala je neumorna predsjednica »Društva naša djeca«, gospođa Jadranka Hofman uz pomoć profesorice Kalac i Buljeta koje u školi vode eko sekciju.

U sklopu višegodišnjih obilazaka lokava na Cresu i nastavka projekta praćenja njihova stanja te kvalitete vode u njima, najprije smo obišli lokvu Bušuvanska pored sela. Učenici su uzeli uzorke vode i popisali sve vrste raslinja koje raste uokolo lokve, te im je objašnjeno kakvu su ulogu lokve imale u prošlosti radi opskrbe vodom za kućanstva i napajanje stoke te kakvu ulogu imaju danas, radi očuvanja bioraznolikosti.

Potom smo se uputili starim putem za Lusare do Nove lokve gdje su učenici na najbolji način mogli upoznati i vidjeti raznolikost biljnog i životinjskog svijeta koji obitava u i oko lokve. Imali su zadovoljstvo i sreću vidjeti i fotografirati punoglavce, više vrsta žaba, brojna vretenca pa čak i zmiju bjeloušku kako spretno gmiže površinom lokve.

Šetnjom kroz šumu crnike i predjele makije vratili smo se do sela i autobusom se uputili na Garmožaj do obnovljenog pastirskog stana Kašteluanjevih, čiji je sadašnji vlasnik gospodin Robert Mancin. Dočekala nas je vrijedna domaćica Marina Jurkota - Rebrović te nam pokazala kako marljivo

ruke i pravilan pristup otočkom prostoru može na najbolji način rezultirati obnovom u skladu s okolišem i održivim razvojem. Tu su učenici mogli vidjeti obnovljene gromače, lese, njegovanu šumu crnike, nove nasade maslina te uređene i obrađene dolce u kojima je zasađena lavanda, smilje, ružmarin i buhač. Šetnjom oranicama, pašnjacima i šumom uređenom za svaku pohvalu učenici su obišli i lokvu Volaricu.

Uslijedio je vrlo ukusan ručak u prirodi za koji su se pobrinule vrijedne volonterke »Društva naša djeca« Nerezine. Potom su razgledane obnovljene zgrade na pastirskom stanu gdje su djeca mogla vidjeti obnovljenu staru krušnu peć i upoznati se s načinom izrade kruha.

Uslijedilo je upoznavanje s načinom izrade lesa i njihovoj ulozi u prostoru pašnjaka, a na kraju je učenicima na starom gumnu objašnjena njegova nekadašnja gospodarska uloga te im je demonstrirano kako se na njemu vršila pšenica.

Suradnja našeg Zavičajnog društva s Društvom naša djeca i Osnovnom školom iz Malog Lošinja zasigurno će se nastaviti jer su nam interes, pažnja i zadovoljstvo djece na ovakvom poučnom izletu najbolji podstrek za daljnji rad, ponajviše zato što ovakvim aktivnostima na najbolji način ostvarujemo jednu od temeljnih zadaća našega Društva - sačuvati od zaborava naše običaje i tradiciju te prikazati održivi razvoj u skladu s prirodnim okolišem.

POSTAVLJENA VRATA NA CRKVICU SV. ANTONA NA PARHAVCU

Nakon radova na čišćenju i raskrčivanju okoliša crkvice Svetog Antona na Parhavcu, iskopa kanala uokolo objekta radi odvlaživanja zidova, arheoloških radova i završetka obnove krovništva te vanjskih zidova, ove su godine, u skladu sa stručnim mišljenjem konzervatorskog odjela u Rijeci, postavljena ulazna vrata.

U skladu s uvjetima struke vrata je izradila i montirala dana 27. siječnja ove godine Staklarska radionica »DAST« vlasnika Daria Dlake iz Malog Lošinja. Troškovi izrade i montaže iznosili su 10.205,00 kuna. Ova sredstva prikupljena su donacijama građana na čemu im se najsrdačnije zahvaljujemo.

Sada slijede radovi uređenja unutrašnjosti ovog vrijednog kulturnog i vjerskog objekta, koji će se obaviti pod nadzorom konzervatora. Prema sadašnjim saznanjima za ove su radove potrebna sredstva od oko 80.000 kuna. Ohrabreni dosadašnjim razumijevanjem nadležnih Ministarstva, Županije Primorsko-goranske, Grada Malog Lošinja i građana, uvjereni smo da ćemo i u realizaciji ovih budućih radova uspjeti.

Ključevi crkvice Svetog Antona nalaze se kod predsjednika Mjesnog odbora Punte Križa gospodina Ranka Matušana, kod gospode Vesne Toić i kod predsjednika našeg Društva gospodina Franka Kučića te im se svi zainteresirani za posjet crkvice mogu obratiti.

POŽARIMA NIKAD KRAJA

U Punt Križa je ove veljače po tko zna koji put opet gorjelo. Nakon više kuća, kamp prikolica, šume i nekoliko automobila »na red« su došli ribarski brod i gliser.

Svima je više nego jasno da nešto stvarno nije u redu i da ako se svi, od lokalne vlasti preko gradske do viših

ustanova ne »probudimo«, možemo se samo pitati: Što je slijedeće na redu i naše selo kandidirati za ulazak u Guinnessovu knjigu rekorda kao mjesto s najvećim brojem paljevina na svijetu u odnosu na broj stanovnika.

IZLOŽBA NARODNE NOŠNJE LOŠINJSKOG OTOČJA

U razdoblju od 15. lipnja do 1. kolovoza 2010. godine u Palači Fritzy u Malom Lošinjju postavljena je hvalevrijedna izložba na kojoj su po prvi put u nas cjelovito predstavljene narodne nošnje lošinjskog otočja. Izložbu je vrlo temeljito pripremio i organizirao Lošinjski muzej. Autorica izložbe, Vana Gović, uložila je neizmjeran trud prikupljajući literaturu, podatke i eksponate, pronašla i razgovarala s brojnim kazivačima te uspjela učiniti nešto što je na početku izgledalo gotovo nemoguće, prikupiti i prikazati nošnju, danas gotovo zaboravljenu i zapostavljenu, grada Malog Lošinja te otoka Ilovika, Suska, Unija i Nerezina, Svetog Jakova i Punte Križa. Uz izložbu posjetiteljima je predstavljen vrlo kvalitetan katalog tiskan na čak 58 stranica s brojnim povijesnim podacima i detaljnim opisom svih otočkih nošnji.

Nas u Zavičajnom društvu »Puntari« izložba je posebno razveselila jer je na ovaj način učinjen velik korak u stručnoj obradi naše nošnje te očuvanju običaja i baštine, što je i jedna od temeljnih zadaća našeg društva. Znano je da smo

mi i kroz »Putarski fuoj« kontinuirano nastojali od zaborava spasiti i ovaj djelić povijesti te smo već u trećem broju pisali kako su naše none bile »obalčene na kas« i opisali sve dijelove nošnje i njihove izvorne narodne nazive. Iz broja u broj objavljivali smo stare fotografije naših pranova, nona i majki obučenih u tadašnje nošnje te smo do sada pronašli i objavili više od pedeset takvih fotografija, a dio njih ustupili smo i lošinjskom muzeju.

Bili smo zadovoljni i počašćeni da smo mogli pomoći da ova izložba što bolje uspije pa smo za potrebe izložbe ustupili runo ovčje vune te gargaše i grabune za preradu vune. Među brojnim kazivačima našla su se i imena članova našeg društva, Norma Lazarić i Ljubo Galjanić te smo tako i mi iz Punte Križa dali svoj skroman doprinos da izložba bude što cjelovitije i kvalitetnije pripremljena.

Izložbu je posjetio velik broj žitelja Lošinja i Cresa te brojni turisti čime je postignut višestruki učinak. Spašen je dio naše zavičajne baštine, domaćem je življu dat poticaj da više brinu o svom nasljeđu te da ga prenese na mlađe naraštaje, a gostima je ponuđen jedan vrlo zanimljiv i kvalitetan turistički proizvod koji im je na najbolji način dočarao otok na kojem su proveli godišnji odmor.

Suradnja našeg Zavičajnog društva s lošinjskim muzejom bit će zasigurno nastavljena na obostrano zadovoljstvo na nekim novim projektima te ubuduće planiramo u Malom i Velom Lošinjju te u Punt Križa postaviti izložbu koja će na stručan i zanimljiv način prikazati povijest, arheologiju naslijeđe, običaje i bioraznolikost Punte Križa.

OČIŠĆENA SEOSKA LOKVA BUŠUANSKA

Zajedničkom radnom akcijom Lovačkog društva »Halmac« i Zavičajnog društva »Puntari«, 13. ožujka ove godine očišćena je potpuno zarasla lokva Bušuanska koja se nalazi u neposrednoj blizini sela. Bušuanska je bila zajednička, seoska lokva koju su po određenim pravilima i rasporedu mogli koristiti svi žitelji Punte Križa. Lokva je bila sagrađena tako da blago nije imalo pristup do nje, a voda se koristila u domaćinstvu (za pranje rublja, zalijevanje cvijeća, vrta i sl.) te za napajanje blaga tako da se u kantama ili batalugama odnosile do pojilišta.

Stepenice koje vode u lokvu izgrađene su 1949. godine kad je i posljednji put lokva očišćena. Vrijeme je učinilo svoje, od tada je prošlo više od šezdeset godina pa je slučajni namjernik mogao proći uz samu lokvu, a da uopće ne primijeti da je ona tamo.

Na akciju se odazvao i više nego dovoljan broj članova Lovačkog i Zavičajnog društva pa je dio radio na lokvi dok je

druga ekipa očistila prometnicu od sela do uvale Ul i time cestu učinila preglednijom i manje opasnom za promet. Skoro dvadesetak članova najprije je počelo čistiti okoliš lokve s južne strane malog dolca u kojem je nekada bio zasađen vinograd. Trebalo se najprije probiti do širokog, dvostrukog suhozida koji je opasavao lokvu, a onda postupno krenuti u raskrčivanje bujnog, neprohodnog raslinja oko nje. Istovremeno s krčenjem motornim pilama, raslinje se izvlačilo na očišćenu površinu dolca gdje je i sve zapaljeno. Lokva je do popodnevnih sati očišćena i zasjala u svom punom sjaju te smo svi koji smo tamo radili mogli po prvi put vidjeti kako ona uopće izgleda, a uz malo mašte ona nalikuje malom amfiteatru s velikim stijenama kao prirodnom pozornicom.

Zadovoljni što smo obavili velik posao i lokvi vratili prijašnji izgled svi su sudionici počašćeni ručkom koji je donirao hotel »Televrin« iz Nerezina.

Lokva »Bušuanska« prije i poslije čišćenja

Sudionici akcije čišćenja lokve

IZVJEŠTAJ

O RADU UPRAVNOG ODBORA NA ŠESTOJ REDOVNOJ SKUPŠTINI

Zavičajno društvo »Puntari« osnovano je prije sedam godina s ciljem da okupi Puntare koji su voljni dio svoga vremena posvetiti očuvanju prirodnih i kulturnih vrijednosti područja Punte Križa i pomoći u uređenju mjesta.

U protekloj godini Upravni odbor društva održao je 4 sjednice na kojima se raspravljalo o provođenju programa rada za 2010. godinu, kao što su:

- financijski plan aktivnosti za provođenje programa rada društva,
- organizacija fešte Ivanje i izvješće o provedenoj fešti (prihodi, rashodi, propusti u organizaciji, prijedlozi za feštu 2011. godine),
- financiranje i izdavanje našeg glasila »Puntarskog foja«,
- izrada ulaznih vrata na crkvi Sv. Antuna Opata,
- radna akcija zajedno s LD »Halmac« - čišćenje puta od kuća na Parhavcu prema Ulu,
- radna akcija zajedno s LD »Halmac« na čišćenju okoliša lokve Bušunske
- naplata članarine društva.

U svezi prijedloga u raspravi na prethodnoj skupštini društva, kao što su: priključak na struju crkve Sv. Andrije na groblju, obilježavanje šetnica, odvodnja otpadnih voda u mjestu Punta Križa, obratili smo se nadležnima i neke aktivnosti su već pokrenute, ali i dalje treba inzistirati da se to provede do kraja.

Provedene su dvije radne akcije. Jedna na čišćenju klanca od Parhuavca prema Ulu i druga, čišćenje okoliša lokve Bušunske u mjestu Punta Križa. Ne možemo biti zadovoljni odazivom naših članova jer smatramo da ima mladih članova koji se jednom godišnje mogu uključiti u akcije koje organiziramo. Zahvaljujemo članovima LD »Halmac« koji su u ovim akcijama više sudjelovali jer bez njihove pomoći, naročito čišćenje okoliša lokve Bušunske, ne bismo uspjeli provesti.

I u protekloj godini članovi našeg društva Ivan Lovrić s ponudom vlastitih smokvenjaka i varšica te Ljubo Galjanić sa svojom rakijom i lesama sudjelovali su na manifestacijama koje je organizirala Turistička zajednica Grada Malog Lošinja i društvo Naša djeca iz Malog Lošinja.

Dana 27. siječnja 2011. godine postavljena su nova ulazna vrata na crkvi Sv. Antuna Opata. Vrata je izradila stolarija »Dast« iz Malog Lošinja, a troškovi su iznosili 10.250,00 kuna.

Za radove na uređenju unutarnjeg dijela crkvice nismo uspjeli osigurati sredstva za 2011. godinu.

Na Ivanju 2010. godine, izašao je 10. broj našeg glasila »Puntarski fuoj«

Veliki je to uspjeh za naše društvo, jer smo s »Puntarskim fojem« uspjeli povezati puntare u tuzemstvu i inozemstvu. »Puntarski fuoj« otvorio je mnoge teme o nekadašnjem i sadašnjem življenju Puntara u Puntima Križa. Nekadašnji način iskorištavanja prirodnih resursa ovoga kraja i danas pruža mogućnost osiguranja zarade i egzistencije. »Fojem« provodimo cilj našeg društva, a to je očuvanje kulturnog identiteta stanovnika Punte Križa u pisanoj riječi na našem puntarskom dijalektu. »Puntarski fuoj« potaknuo je Lošinjski muzej u Malom Lošinjju na pripreme izložbu o arheologiji, etnografiji i bioraznolikosti područja Punte Križa koje će biti postavljene u Malom Lošinjju, Velom Lošinjju i Puntima Križa tijekom ove turističke sezone.

Čestitam uredniku ovog našeg glasila, gospodinu Ljubu Galjaniću i Branku Kučiću članu uredništva Društva, na zalaganju, upornosti i ljubavi u pripremi i uređenju istoga te zahvaljujemo na velikom volonterskom doprinosu u ostvarenju ovako velikog projekta za naše društvo. U pisanju za »Puntarski fuoj« uključio se veliki broj naših članova kao i ostalih zaljubljenika u naš kraj. Hvala svima na njihovom doprinosu te se nadamo da će i nadalje biti aktivni jer »Puntarski fuoj« ide dalje.

Hvala i Leonardu Marušiću odnosno »Leo-commerce« d.o.o. na lektoriranju, grafičkoj pripremi i tiskanju »Puntarskog foja«. Hvala svim dosadašnjim sponzorima jer bez njih ne bi mogli tiskati ovo naše glasilo. Očekujemo i nadalje njihovu pomoć, kao i pomoć novih sponzora.

U 2010. godini za Jedrijeju nismo izdali 11. broj »Puntarskog foja« s obzirom da nismo uspjeli osigurati sredstva, tako će 11. broj biti prezentiran na Ivanju ove godine.

Za Ivanju je po drugi put organizirana izložba. Ovoga puta bili su izloženi trofeji i priznanja tadašnjeg europskog, a sadašnjeg svjetskog prvaka u podvodnom ribolovu, našeg Daniela Gospića. Izložba je od strane mnogobrojnih posjetitelja bila dobro prihvaćena i visoko ocijenjena. Zahvaljujemo svima koji su se angažirali u postavljanju ove hvalevrijedne izložbe.

Za financiranje potreba u realizaciji naših programa javili

smo se na natječaje koje su raspisali Grad Mali Lošinj, PGŽ, Ministarstvo kulture, Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, te drugim pravnim i fizičkim osobama.

Sredstva smo dobili od Grada Mali Lošinj, Ministarstva mora, prometa i infrastrukture, TZG Mali Lošinj te od sponzora za »Puntarski fuoj« i donatora za obnovu crkvice Sv. Antuna Opata. Svima se njima zahvaljujemo.

Očekujemo teškoće u financiranju nekih naših aktivnosti s obzirom na krizno razdoblje u koje smo ušli i koje je pred nama.

U proteklom razdoblju imali smo dobru suradnju s Mjesnim odborom Punta Križa. U rješavanju nekih potreba za uređenje mjesta zajednički smo nastupali pred organima vlasti lokalne samouprave i kod pravnih subjekata. Često smo nailazili na nerazumijevanje kada se radi o osiguranju sredstava. Osjećamo nezadovoljstvo odnosom prema Punt Križa kada se uspoređujemo s drugim mjestima na čijem se području ostvaruju znatno manja sredstva koja čine prihod proračuna grada i Turističke zajednice od onih koji se ostvaruju na području Punte Križa.

Zabrinuti smo zbog šteta od divljih svinja. Prateći istu situaciju na cijelom otoku Cresu i Krku te dosadašnje angažiranje i ukazivanje nadležnim institucijama o problemu koji ugrožava ovčarstvo i ostalu poljodjelsku djelatnost. Dokazano je da divlje svinje utječu na poremećaj bioraznolikosti ovoga kraja, a mogu imati i štetnih posljedica u turizmu. Jedino što je učinjeno, na nivou Grada Malog Lošinja, donesen je Akcijski plan na uklanjanju divljih svinja.

S ovom problematikom obratili smo se nadležnim ministarstvima i samoj predsjednici Vlade od koje smo tražili da se usaglase stavovi resornih ministarstava s obzirom na njihova različita gledanja i pristup ovoj problematici, a s time i neučinkovitost u ostvarenju zajedničkog cilja, tj. uklanjanje divljih svinja i ostale nezavičajne divljači s našeg otoka. Dobili smo odgovor da će razmotriti ovaj naš prijedlog i da će taj sastanak upriličiti u što kraćem mogućem roku. Za sada nemamo saznanja da je taj sastanak održan.

Na kraju želimo istaknuti da Zavičajno društvo »Puntari« sada broji 162 člana.

Pozivamo sve članove društva da se više uključe u ostvarivanju zacrtanih ciljeva društva, da iznose svoje prijedloge i razmišljanja za poboljšanje rada jer učlaniti se u društvo znači i preuzeti obavezu prema njemu sukladno Statutu društva. Ne možemo biti zadovoljni s uplatom članarine, jer ima onih koji su u tome nemarni. Pozivamo sve one koji članarinu za protekle godine nisu uplatili da to čim prije učine.

Poseban poziv upućujem mlađim članovima društva da se više angažiraju u radu, da iznose svoja razmišljanja i prijedloge u cilju poboljšanja rada i realizacije zacrtanih aktivnosti te da se odazovu u konkretnim akcijama koje organiziramo i provodimo.

*Predsjedništvo Zavičajnog društva
U Punt Križa, 30. travnja 2011.*

PREGLED AKTIVNOSTI MJESNOG ODBORA PUNTA KRIŽA

U proteklom razdoblju inicijativom i marom Mjesnog odbora te uz suradnju s nadležnima Grada Malog Lošinja, pokrenuto je više aktivnosti. Neke od aktivnosti su još uvijek u tijeku dok su poneke, unatoč kriznoj godini, realizirane pa ih ovom prilikom navodimo s ciljem informiranja svih zainteresiranih.

Na prometnici kod ulaza u selo iz pravca Osora postavljen je jedan uspornik prometa, popularno nazivan »ležeći policajac«. Pored novoizgrađene trafostanice, na mjestu gdje je zbog radova na rekonstrukciji elektromreže srušena stara murva zasaden je jedno višegodišnje drvo masline.

Na putu od sela do uvale Ul, postavljena su dva nova električna stupa i na njih montirana dva rasvjetna tijela dok su u selu, uz postojeća postavljena još tri rasvjetna tijela.

U uvali Ul i na seoskom groblju postavljena su te na električnu mrežu priključena dva elektroormarića. Sanirano je istezalište za manje brodice u uvali Ul.

Na seoskom groblju na Funtuani postavljen je veliki središnji križ kao spomen na sve umrle Puntare rasute svijetom.

U uvali Ul završeni su obimni radovi na renoviranju urušenog Velog mula te je oko njega izvršeno jaružanje mulja, pri čemu je radi dobivanja potrebite dubine mora oko mula iz mora izvađeno preko tristo kubičnih metara mulja.

Mjesni će odbor i nadalje raditi na brojnim poslovima u selu s ciljem podizanja kvalitete življenja i uređenja mjesta.

*Predsjednik MO P. Križa
Ranko Matušan*

AKTIVNOSTI U LOVIŠTU PUNTA KRIŽA

Lovačko društvo »Hal-mac« Nerezine, koje broji tridesetak članova, već više godina gospodari lovištem Punta Križa. Lovne aktivnosti posljednju se godinu odvijaju u skladu s odredbama o izlovu nezavičajne divljači jelena lopatara i divlje svinje, a

provode se u granicama mogućnosti uz brojne otegotne okolnosti od kojih možda i najveću predstavlja velik, težak i gotovo neprohodan teren u potpunosti obrastao šumom ili zarastao u gustu makiju.

Uz sve objektivne i subjektivne poteškoće koje prate rad ovog lovačkog društva u lovnom razdoblju od 01. travnja 2010. do 31. ožujka ove godine odstrijeljeno je 313 jelena lopatara i 89 divljih svinja.

Treba reći da je najveći napor uložen u realizaciju akcijskog plana izlova divlje svinje te je stručnim ocjenjivanjem stečeno više srebrnih i brončanih trofeja kljova divljih svinja. Najbolje ocijenjeni trofej, koji je dobio čak 113 CTC točaka je vepar kojeg je 15.01. ove godine, dočekom s visoke čeke ustrijelio predsjednik društva Tino Sokolić.

Osim samog izlova u lovištu su izvršeni brojni radovi kako bi se barem donekle stvorili uvjeti za efikasnije uklanjanje divljih svinja. U protekloj godini, uz ranije izgrađene čeke u Novinama i Dolčinama, podignute su nove na lokalitetima Barnijestrice, Tarnova, Bale i Opatija.

Na području Čuminje montirana je čeka koju je lovačkom društvu donirala Primorsko-Goranska županija, a potom je očišćen dolac na istom lokalitetu i nanovo podignute gromača koje se moralo srušiti prilikom podizanja čeke.

Sve su ove čeke izrađene sredstvima Društva, radnim akcijama i dobrovoljnim radom članova koji se po dva mjeseca na jesen i proljeće organiziraju svakog vikenda u tjednu. Ovim se radnim akcijama redovito odaziva od 15 do 25 članova društva.

Osim čeka dobrovoljnim radom probijeni su i očišćeni brojni potpuno zarasli prosjeci i putevi čime se postigla bolja prohodnost i lakša dostupnost na pojedine dijelove lovišta.

Tino Sokolić s odstrijeljenim veprom

Radovi na čeki Čuminja

U jesen prošle godine od raslinja je očišćen prolaz od prometnice Osor-Punta Križa preko Travnice do Murtovnika. Potom je raskrčen put od Marinske preko Peščeni na osorskoj komunadi te osposobljen jako zarasli stari klanac na Garmožju.

Zatim je očišćen klanac koji vodi od Punte Križa do lokaliteta Pleća i dalje prema uvali Vrč.

Ovog proljeća radnim je akcijama očišćena lokva Bušunska pored sela i put od Punte Križa do uvale UI.

U cijeloj svojoj dužini osposobljen je put od Punte Križa koji preko Vidova vodi do groblja na Funtuani te put koji od navedenog vodi do asfaltirane prometnice Punta Križa – Funtuana.

Treba istaknuti da su članovi lovačkog društva dali velik doprinos u akcijama čišćenja putova na Parhavcu gdje su odrađene tri radne akcije. Najprije je od niskog raslinja i stabala očišćen plato oko crkvice Svetog Antona. Potom je očišćen potpuno zarasli stari javni put koji vodi od stana na Parhavcu do blizine crkvice Svetog Antona te je raskrčen i prolaz od Svetog Antona do dolca na Sovinju. Ove su akcije planirane u suradnji s našim Zavičajnim društvom te su se uklopile u radove na obnovi crkvice Svetog Antona i olakšale pristup do ovog značajnog kulturnog i vjerskog objekta iz 15. stoljeća.

Čišćenje puta
Parhavac – Sovinj

Čišćenje puta
Punta Križa – Pleća

CRTICE IZ AUTOKAMPA »BALDARIN«

VJENČANJE U UVALI PODSTENE

Koliko je Punta Križa privlačna, lijepa, zanimljiva pa čak i romantična, mi koji ovdje živimo često nismo ni svjesni. Prirodnu raskoš, raznolikost i ljepotu Punte prihvaćamo kao nešto što je svakodnevno, općepoznato i Bogom dano. Ponekad nam treba netko tko ovdje nije stalno nastanjen da nas trgne iz svakodnevnice, da nam da poticaj da na tren zastanemo, razmislimo i shvatimo koliko smo sretni što živimo u ovom čarobnom kraju.

Jedan od takvih događaja zbio se u smiraj prošlog ljeta kad se u Puntici vjenčao mladi bračni par iz Slovenije. U subotu, 11. rujna 2010. godine svoje su bračne zavjete na žalu Pod stene izrekli Kim Turk Dermastia (unuka poznatog slovenskog sportaša, pokojnog Matic Dermastia, velikog zaljubljenika u ovaj kraj) i Uroš Križanac. Brojni uzvanici iz Slovenije, Amerike, Australije i Hrvatske okupili su se dan ranije na Pogani i u kampu »Baldarin«. Sam čin vjenčanja bio je na plaži na koji je mladenku barkom doveo njen otac, gdje su ju dočekali uzvanici, matičarka i uzbuđeni mladoženja.

Mladenka Kim od svog najranijeg djetinjstva dolazi u Puntu sa svojim roditeljima. Proputovala je gotovo cijeli svijet. Osim Europe, bila je u sjevernoj i južnoj Americi, posjetila je Karibe, ali smatra da ljepše obale i mora od Punte Križa nema nigdje na svijetu. Svake godine u Puntu je provodila svoje najljepše dane te je željela za svoje vjenčanje odabrati upravo Puntu kako bi je i njeni brojni

prijatelji i rodbina upoznali i uvjerali se u njene ljepote.

Sama ideja da se vjenčaju u Puntu potekla je od njenog životnog izabranika Uroša koji ju je zaprosio u Miamiu, a na bračno putovanje otputovali su u Južnu Afriku.

Mladencima želimo mnogo sreće i zadovoljstva u budućem bračnom životu, dobro zdravlje i još mnogo, mnogo godina uživanja u blagodatima našeg kraja.

ČETRDESET GODINA VJERNA BALDARINU

Talijanska državljanka, gospođa Grazia Corradini Goio iz Trsta prošlog je ljeta proslavila četrdeset godina od prvog dolaska u autokamp »Baldarin«. U kamp je prvi put došla danas već davne 1970. godine, još u vrijeme prapočetka naturizma kada je kamp vodio gospodin Piper. Od tada, punih četrdeset godina, nikada nije izostala. Osim što govori više svjetskih jezika, vrlo se dobro služi i hrvatskim. Svojom ugodnom vanjštinom i komunikativnošću postala je svojevrstni zaštitni znak kampa. S osobljem autokampa sklopila je neraskidivo prijateljstvo i postala vrlo drag član velike obitelji Baldarin.

Osim gospođe Grazie u kampu borave mnogi stari, dugogodišnji vjerni posjetitelji koji su i najbolja reklama za dolazak novih gostiju kojih je posljednjih godina sve više i više. Tendencija porasta broja gostiju uz podizanje kvalitete ugošćavanja, osoblje autokampa jako veseli i potiče na daljnje uspješno poslovanje.

Gospođi Grazii i svim ostalim dragim gostima želimo i

ovom prigodom izraziti dobrodošlicu i zahvaliti na njihovoj vjernosti autokampu »Baldarin« i Puntu Križa.

VRIJEDNI JUBILEJI DJELATNICA »BALDARINA«

Dvije djelatnice autokampa »Baldarin« prošle su godine proslavile značajne i vrijedne jubileje te su svojim predanim

radom u grupi »Jadranka« zaslužile da im se barem na ovaj način zahvali na njihovom dugogodišnjem trudu, zalaganju i doprinosu u radu i razvoju autokampa »Baldarin«.

Valnea Krstajić proslavila je 35. godišnjicu rada u grupi »Jadranka«. U autokamp »Baldarin« došla je raditi prije 26. godina, kada je na radnom mjestu šefa recepcije zamijenila gospodina Branka Kučića. Valnea, ustrajno i vrlo odgovorno, na ovom radnom mjestu radi i danas.

Vesna Toić, obilježila je 25. godina rada u grupi »Jadranka«, neprekidno u kampu. Radila je kao prodavačica u trgovinama u selu i kampu, a posljednjih je godina voditeljica koordinacije kontrole u kampu. Njen je doprinos u radu kampa značajan i dragocjen. Uvijek na raspolaganju za potrebe gostiju u sezoni i izvan nje, nedjeljama i blagdanima, uvijek spremna pomoći i uskočiti u bilo koje doba dana i noći.

Obje zaslužuju jedno veliko hvala za njihov nesebičan doprinos u radu i razvoju autokampa »Baldarin« i grupe »Jadranka«. Čestitamo uz želju da ih zdravlje i nadalje služi.

KANTUNIĆ OD BESIJED

FLOĆUN

Za šloveka ki floćua se ne more reć da je lažjivac. Ko si po sve sigur da neki ne govori istinu, da laže, moreš mu baš onako šćeto - neto reć da laže, da je lažjiv. Ma ko ne moreš ruku vaf oganj stavit da uon govori istinu boje mu je reć da floćua. Za nekome direkto reć, gijedajuć ga vaf oči, da laže, moraš po sve bit varamente sigur da je luaž to će uon govori, ma ko nisi po sve sigur boje mu je reć da floćua ol malčat i pustit ga za vit kamo će zis svoju štuoriju finit.

Floćat je neš če bi bilo mej sret luaži i istine, neš framezo lagat i škercat. Forši je boje reć da je floćat, škercajuć lagat, prez malicije i prez nekoga ofijendit ol uvredit, prez intencijuona nekome lažuć udelat zlo.

Lažjivoga šloveka boje je škivat i ne zis šrnin imet posla, daržat se daje od njega, če daje to boje, aš ne reku za niš da skin si - takov si a jušto je i da če si bliže govnu sve više smardi. Vrah je imet posla zis nekin ki voji lagat, aš kada ti i reče neš če je istina na moreš mu po sve verovat, aš si se već više puti opekal, pa pušeš i na hludno.

Floćat je već neš po sve drugo. Floćuada je malo istine, malo škierca malo nečesa če se je vero dogodilo zis malo žuntuanaoga če bi forši moglo bit a forši i ne. Ma svejeno, kada ti neki floćua, vavek moraš bit sila atiento. Od onoga če čuješ od floćuna moreš neš verovat a neš zijet zis meru, reklo bi se harvuaski - s velikom mjerom opreza.

Neki voje floćat na jedan lijepi, interesuantni muod. Ne govore ti za te prevarit, ofiendit, za ti udelat škodu, za od tebe udelat bulina ol monu, nego zato da bi se svi ki habaju te štuorije nasmeli.

Od mala sen čul jenu takovu floćuadu, kada je naš paezuan rekal da uon more ne fumat i šetemuanu duan ma samo ko ga neki ne vidi kako važge španjolet. Vaf jene vesele kumpanjije, pokle dosta popijenih žmuji vina jenoga za koga se znua da voji floćat, pitali su koliko je ribe ovo leto posolil a uon je šerjo špijegevuol da je skalual guštijernu i napalnil ju posojenih sardijel i inćuni.

Je judi ki floćuju za se udelat vit, za se pretijendit i pokazat kako su oni više kapaci od drugih pa ko ti rečeš da si nabral kvintual maslinu on će ti šerjo reć i špjegat da je jeno jutro nabral tri kvintali a pokle vaf tuoriću vidiš kako je za mlet od cijele šetemuane parnesal skuarsih dvua kvintala, ma štuorija ni onda ni finjena aš če ti onda govorit da su njegove masline najboje, vele kako slive, da davaju najviše i najboje ule i da bi na kvintual dobil i dvijesto litri ula samo da ona nova makina niš ne vajua i da oni vaf tuoriću ne znaju delat ol da kradu.

Najboji su oni ki floćajuć lijepo povijedaju da in se neš interesuantno dogodilo na muod da ti šubito kapiš da to ne mora bit istina ma loštešo ga habaš i još se zis gušton nasmeješ.

Jenu takovu floćuadu sen čul ovu zimu vaf oštarije u Slavenu kada je jedan naš povedual da je šal na ligne i

pomalo potezal brankarelu kada mu je najedanput neš po karme spuhnulo. Prestrašeno se je obarnul i videl kako mu put kaića grije dupin. Prišal je z velu brivu na tri, četire metri do njega, skočil, dvigal se visoko vaf uariju, preletjel mu uzguor glave i pual vaf muore sprijed pruove. Ma ni to još ni bilo sve aš je rekal i da ga je dupin kada je bil zguor njega pogijedal i zis lijevin okon namignul.

Ma od svih floćuni najboji su naši kacaduri. Kada povijedaju, bila to istina ol ne, vrijeme ti lijepo pasua i čuješ svega i svačesa. Povedual je tako jedan da je pasuanu zimu, jenu nedeju, rano jutro pomalo hodil po klancu od Banata put Peski i zis pušku na rame gijedal ko će vit koga jelina. Najedanput mu je sprijet njega preteklo četire, pijet mualih divih praščiči. Na velu fugu je znijel pušku zis ramena, namirual, hitil jedan tir i videl da je pogodil dvua praščiča. Parvomu je pasalo skruoz tarbuh a drugoga je pogodil vaf vruat. Šal je kuntijento put njih, udelal dvua, tri koraka i onda mu je najedanput zis garja prišla van jena vela prasica, čarna kako pakal. Uputila se je drito kuntra njega. Palni struaha obziral se na okolo gijedajuć kako će i kan uteć. Zbuande je videl visoku, velu čarniku, hitil se na nju i zadnji se momijent napartil na parvu kitu.

Prasica se spot njega kako klavarna vartela okolo čarnike i vruga delala, trupala, kopala, kvilila i puhalo.

Svako malo bi se fermala, gijedala ga gore drito vaf oči a uon je deboto umar od struaha. Na kite je stual jušto, jušto, kako Isus na križu a pucat ni mogal aš mu je puška pala i ustala na tlohu kada se je partil na čarniku. Da bi sve bilo još i gore na tlohu mu je ustual i rusak vaf kuon mu je bil mobitel pa ni mogal nikoga zvat da mu pomore.

Prasica se pokle nekoga vremena pomalo kalmala, pokupila tri živa praščiča i plegla se spot njega. Svako malo bi gardo spuhnula i pogijedala ga a uon ni znual če udelat. Provual je svega, blijel je, zvual, molil, dofin i kantual ma prasica se ni zmuovala. Vrijeme je pasevalo, pošnelo se je i škurit a uon je već mislel da će nuoc pasat na stablu i da će ga vrah zijet. Palni struaha, vas inšempijuan i skombusulan, indriomuan je mislel če bi mu vajalo učinit, ma pomoći ni bilo. Uon gore a prasica dole.

Od vele muke mu se je štumak stisnul i pošnel krulet i najedanput mu je prišlo za se spardet. Utekal ga je jedan veli tir a od njega je prasica pregla, skočila na noge i žvijelto utekla.

Pomalo se je kalual, pokupil pušku i rusak i obaziruć se na nazad deboto tekuć uputil put sela.

Kada su ga oni ki su habali ovu štuoriju pitali kede su mu ona dvua muala praščiča kih je hitil zis jenin tiron, rekal je da mu više ni bilo ni do praščiči ni do kace nego da je samo mislel kako će se škapulat a da ko mu ki ne veruje neka grije vit i da će lahko nuać kede je to bilo aš da je to jena čarnika okolo kije je sve zrovano.

Svi su kapili da naš kacadur floćua tuta forca aš nikako ni utijel prečizo spjegat kede se je to dogodilo pa su se svi zis guštom nasmeli a našem floćunu još ni bilo dosta nego je i na napreda špjegevual da je uon parvi ki se domisiel i vaf pratike provual da je pardac najboji muod za prestrašit divoga prasca, samo da duan prije vajua za obet imet maniještru od fažuola ol još boje od boba.

Ljubo Galjanić

PROSLAVA 100. ROĐENDANA KRIŠTE VISINTIN - HRONČIĆ

O najstarijoj puntarki, teti Krišti, do sada smo pisali više puta. Prvi put u petom broju »Puntarskog foja« kada smo opisali njen dug i mukotrpan životni put, koji je započeo 13. veljače, danas daleke 1910. godine u Punt Križa na Velom dvoru na Varošu.

Tada je imala 97 godina te je kao i svake godine iz Trsta, gdje je živjela, došla u svoju Puntu Križa. Razgovarajući sa njom bili smo fascinirani njenom vitalnošću a još više bistrinom misli i razmišljanja.

Sjetili smo je se i u desetom broju »Putarskog foja« koji je izašao na Jedriju 30. studenog 2009. godine i unaprijed joj čestitali 100. rođendan.

Svoj je 100. rođendan 13.03.2010. godine proslavila u Trstu a teta Krišta ne bi bila onda da svoju visoku životnu

obljetnicu nije zaželjela proslaviti i u Punt, u svom rodnom mjestu koje joj je uvijek bilo u srcu i mislima i kojem se uvijek radosno vraćala.

Dana 17. srpnja 2010. godine njena rodbina i prijatelji priredili su joj veliku feštu i na dostojan način obilježili njenih sto godina. Svi su se zajedno sa Krištom okupili kod Slavena i Tine, čestitali joj rođendan i poželjeli dobro zdravlje.

Naravno da smo ju željno očekivali i ovog ljeta ali se nažalost 10. rujna 2010. ugasilo njezino umorno srce. Dostojno je ispraćena na trščanskom groblju 15. rujna a pogrebu su prisustvovali brojni trščanski prijatelji i poznanici te rodbina iz Trsta i Punte Križa.

Nema više tete Krište ali će njen vedar duh i nadalje zauvijek lebdjeti iznad njoj najdraže Pute.

NOVI IZDAVAČKI POTHVAT

»NEREZINE... OD MAJA DO MAJA«

Zavičajno i dobrotvorno društvo Sv. Frane Nerezine - New York 1989, na prošlogodišnjoj je skupštini pokrenulo inicijativu da se jednom godišnje tiska publikaciju - godišnjak u kojem bi se zabilježila sva značajna događanja na području Nerezina, Svetog Jakova, Osora i Punte Križa.

Realizacija ovog zahtjevnog projekta povjerena je grupi mladih, predvođeni urednicom Doris Vešković koja je velikim trudom i zalaganjem vrhunski odradila ovaj veliki posao.

Na »Muaj«, koji se ove godine slavio 1. svibnja, godišnjak je predstavljen na nerezinskom trgu gdje su ga svi zainteresirani mogli kupiti. Reakcije svih koji su ga prelistali a potom i pomno pročitali bile su izuzetno pozitivne. Godišnjak je tiskan na 306 stranica na hrvatskom, talijanskom, engleskom i njemačkom

jeziku te na kratak i zanimljiv način u velikom broju priloga donosi pregled cjelogodišnjih zbivanja na području Nerezina, Sv. Jakova, Osora i Punte Križa. Cijena mu je 60 kuna i može se ga dobiti na svim važnijim prodajnim mjestima.

Najveća vrijednost ove tiskovine osim što informira, bilježi i čuva od zaborava brojna događanja, aktivnosti kao i spomen na osobe koje su ih realizirali, leži u činjenici da je ona djelo mladih naraštaja našeg kroja jer odavno je znano da na mladima ostaje svijet.

Preporučujemo svima koji to još nisu da nabave ovu knjigu, da ju preporuča svojim prijateljima, poznanicima, gostima a urednici i njejoj ekipi čestitamo na učinjenom uz želju da i nadalje budu uporni i marljivi te da uspješno nastave započeti posao.

KATASTAR NASELJA PUNTE KRIŽA IZ 1821. GODINE

U desetom broju »Puntarskog foja« objavljen je članak »Prvi katastar Punte Križa« izrađen 1821. godine za vrijeme austrougarske uprave, u kojem smo objavili zapisnik s opisom granice između ondašnjih katastarskih općina Punte Križa i Osora.

O važnosti tog dokumenta za svekoliki razvoj jednog područja ne treba ni govoriti, jer znamo da nikakvu gradnju bez katastarske podloge ne možemo ni započeti. Vlasništvo kuća za stanovanje, ostalih građevinskih objekata i zemljišta temelji se na katastarskoj čestici.

Prema tome danas je nezamislivo organizirati život i rad na jednom području bez katastra.

Ono što svakog zanima kad se spomene prvi katastarski dokument, svakako su pitanja: »Kako je tada izgledala Punte Križa?«, »Koje su kuće tada postojale?« i »Tko su bili vlasnici tih kuća?«.

Stoga u ovom članku objavljujemo presliku katastarske mape za naselje Punte Križa i tablicu u kojoj su navedene kuće i ostali objekti u naselju Punte Križa, njihovi vlasnici, namjena tih objekata, tadašnja katastarska čestica i sadašnji kućni broj.

Pogledom na mapu naselja Punte Križa vidimo da ono odgovara sadašnjem obliku samog naselja s karakterističnom izgradnjom kuća u nizu od dvije do tri stambene

jedinice na međusobnoj većoj udaljenosti tj. raštrkano na jednom određenom području. Putevi u mjestu su oni koje imamo i danas, osim što je došlo da promjene između Varoša i crkve jer je 1956. godine izgrađena cesta Osor - Punte Križa.

Iz tablice možemo zaključiti da su vlasnici kuća za stanovanje uglavnom iz Punte Križa, a da je većina kuća za stanovanje izgrađena na jedan kat.

Isto tako uočavamo da se na tri mjesta koristi termin seljačka kuća (*casa collonica*), te pretpostavljam da se to odnosi na kuće koje su se koristile za povremeni boravak vlasnika ili najamnih radnika.

Sadašnje ruševine na katastarskoj čestici 4 i 5 nalaze se pored katastarske čestice broj 6, ruševine na katastarskoj čestici 17 i 18 nalaze se pored čestice broj 16, ruševina na katastarskoj čestici 25 nalazi se pored čestice broj 24, ruševine na katastarskoj čestici 27, 28 i 29 nalaze se u nizu s česticom broj 26.

Uspoređujući broj stambenih kuća u naselju Punte Križa u vrijeme izrade prvog katastra 1821. godine sa sadašnjim stanjem kad postoji 60 kućnih brojeva, možemo zaključiti da je polovica, odnosno više od 30 stambenih, kuća izgrađeno nakon 1821. godine.

Franko Kučić

Kuća broj 56 u Punte Križa, nekada i sad

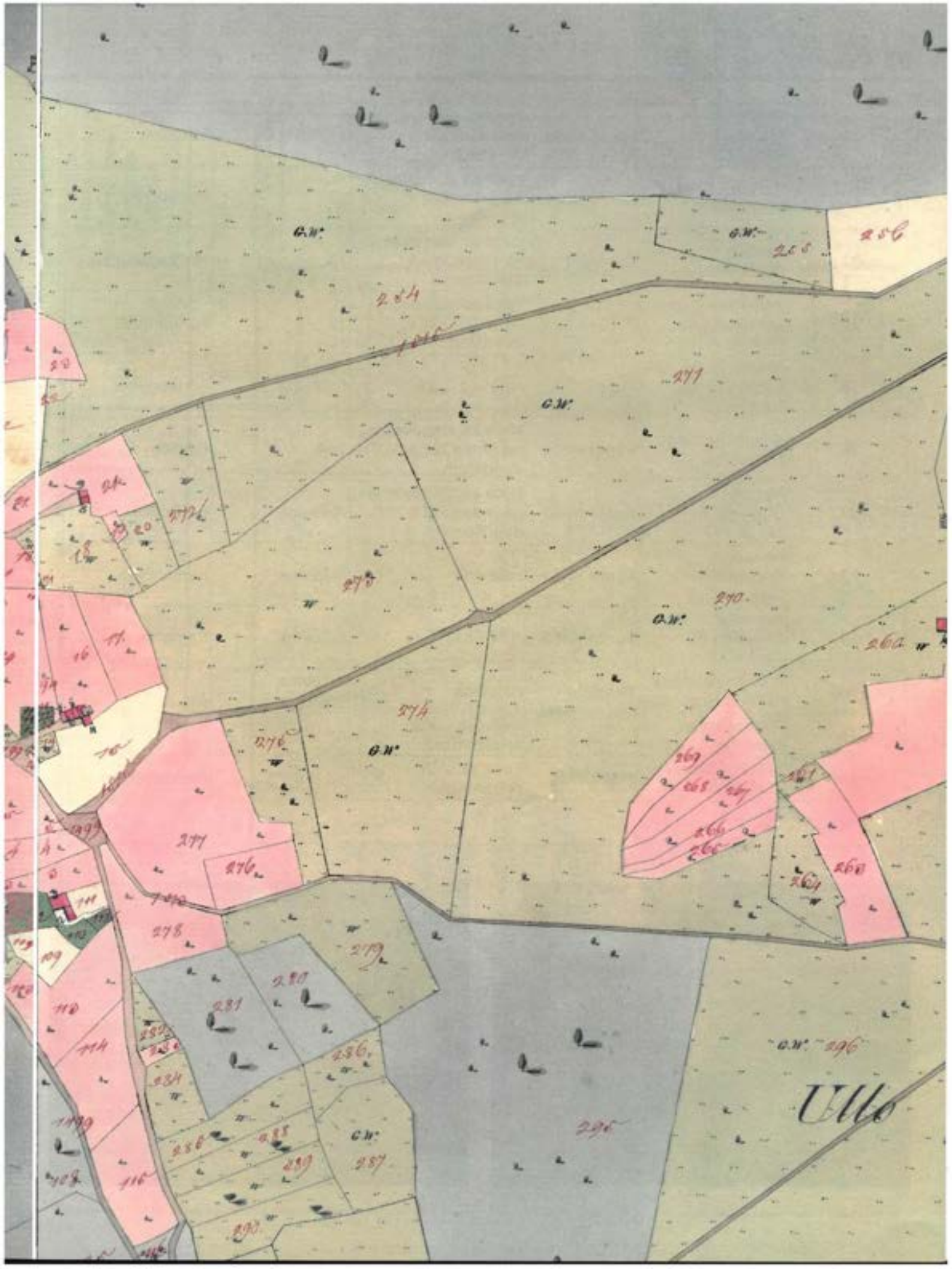
PODACI IZ KATASTRA 1821. GODINE ZA NASELJE PUNTA KRIŽA

Katastarski broj	Ime i prezime	Prebivalište	Namjena objekta	Sadašnji kbr.	Nekadašnji vlasnici kuća
1.	Milussich Antonio di Antonio	Punta Križa	seljačka kuća na jedan kat s dvorištem	30 i 31	Rogovićeva
2.	Cessarich Anonio fu Giovanni	Punta Križa	kuća za stanovanje na jedan kat	38	Prendivoj
3.	Milussich Antonio di Antonio	Punta Križa	kuća na jedan kat	37	Mikula fruatrov
4.	Neretich Matteo fu Matteo	Punta Križa	kuća za stanovanje prizemnica	ruševina	
5.	Rucconich Girolamo fu Simeone	Punta Križa	kuća za stanovanje prizemnica	ruševina	
6.	Loglia Felice di Giovanni	Punta Križa	kuća za stanovanje prizemnica	42	Marija Butković
7.	Neretich Giorgio fu Matteo	Punta Križa	kuća za stanovanje prizemnica	42	Marija Butković
8.	Pinesich Giovanni fu Giovanni	Punta Križa	kuća za stanovanje na jedan kat	53	Pinezić Milan
9.	Scarpona Madalenna	Ustrine	kuća za stanovanje na jedan kat	55	Galjanićeva
10.	Susich Rocco fu Francesco	Punta Križa	kuća za stanovanje na jedan kat	56	Bombre
11.	Lechich Antonio fu Antonio	Nerezine	seljačka kuća prizemnica	ruševina	
12.	Beneficio Parochiale di Punta Croce	Punta Križa	Župna crkva pod zašt. sv. Petra s grobljem	Župna crkva Sv. Andrije apostola	
13.	Rucconich Girolamo fu Simeone	Punta Križa	kuća za stanovanje na jedan kat	22	Nino Zorović
14.	Rasich Giovanni fu Giovanni	Punta Križa	kuća za stanovanje na jedan kat	21	Paulova
15.	Rasich Giovanni fu Giovanni	Punta Križa	dvorište		
16.	Cervarich Giacomo fu Pietro	Punta Križa	kuća za stanovanje na jedan kat sa dvorištem	9	Bišigova
17.	Cervarich Giacoma fu Pietro	Punta Križa	ruševna kuća	7	Čikolićeva
18.	Cervarich Giacoma fu Pietro	Punta Križa	krušna peć	ruševina	Čikolićeva
19.	Neretich Giovanni fu Giovanni	Punta Križa	seljačka kuća na jedan kat s dvorištem	1 i 2	Jurinova
20.	Rucconich Maria fu Simeone	Belej	seljačka kuća na jedan kat s dvorištem	3 i 4	Romano i Kremenčić

Punta Croce

Sotto la Villa

21.	Cervarich Nicolina ved. Radosich	Punta Križa	kuća za stanovanje na jedan kat s dvorištem	11	Stuošina
22.	Neretich Giovanni fu Giovanni	Punta Križa	kuća za stanovanje na jedan kat s dvorištem	12	Vodarićeva
23.	Carcich Nicolo fu Matteo	Ćunski	kuća za stanovanje na jedan kat s dvorištem	13	Muškardinjeva
24.	Benefizio Parochiale di Punta Croce	Punta Križa	kuća za stanovanje na jedan kat s dvorištem	15	Furluanjeva
25.	Benefizio Parochiale di Punta Croce	Punta Križa	ruševna kuća	ruševina	Furluanjeva
26.	Susich Rocco fu Francesco	Punta Križa	kuća za stanovanje na jedan kat s dvorištem	16A	Osipićeva
27.	Nenadich Giovanni fu Giovanni	Punta Križa	kuća za stanovanje na jedan kat s dvorištem	ruševina	Bajčićeva
28.	Nenadich Giovanni fu Giovanni	Punta Križa	ruševina	ruševina	Kamalićeva
29.	Nenadich Giovanni fu Giovanni	Punta Križa	ruševina	ruševina	Kamalićeva
30.	Rucconich Maria fu Giuseppe	Belej	ruševina	ruševina Polaçine	
41.	Punta Croce Comune		seljačka kuća prizemnica	na Ulu	
42.	Vidulich Stefano di Matteo	Mali Lošinj	kuća za stanovanje prizemnica	na Ulu	Mandaljenina

Kuća broj 16 A u Puntti Križa nekad i danas

Nro. nella Mappa	Nome e Cognome.	Condizione	Domicilio	Nro.	Qualità	Estensione dell'area compreso lo spazio del Cortile.
del Proprietario						
1	Melussich Antonij Dittorio	Agricoltore	Park Grod	13	Carafollonia	6422
2					1. piano	
3	Levarich Antonio, Giovanni	Agricoltore	Park Grod	20	Carafollonia	1159
4					1. piano.	
5	Melussich Antonio, Antonio	Agricoltore	Park Grod	13	Carafollonia	2052
6					di 1. piano.	
7	Merich Matteo Matteo	Agricoltore	Park Grod	26	Carafollonia	884
8					Carafollonia	
9	Quarich Girolamo, Giovanni	Agricoltore	Park Grod	15	Carafollonia	1099
10					Carafollonia.	
11	Logia Felice, Giovanni	Agricoltore	Park Grod	17	Carafollonia	630
12					Carafollonia.	
13	Melich Giorgio, Matteo	Agricoltore	Park Grod	18	Carafollonia	576
14					Carafollonia	
15	Pincich Giovanni, Giovanni	Agricoltore	Park Grod	20	Carafollonia	676
16					di 1. piano.	
17	Scarpina Madalena	Villino	Ustrino	16	Carafollonia	676
					di 1. piano.	

DANIEL GOSPIĆ - SVJETSKI PRVAK

Ulov svjetskog prvaka

Kad smo u prvoj polovici prošle godine pripremali izložbu osvojenih trofeja Daniela Gospića, koju smo pred Ivanju 2010. godine otvorili u školi u Puntići Križa, prikupivši njegovih bezbroj pokala, priznanja i pohvala koje je do tada osvojio, zorno smo vidjeli i shvatili kako je Daniel osvojio sve što se moglo osvojiti i zaključili da mu nedostaje samo svjetska kruna.

Na otvorenju izložbe govorilo se i o tada predstojećem Svjetskom prvenstvu u podvodnom ribolovu koje se pripremalo za rujnu 2010. godine u Malom Lošinj. Mnogi su govorili, a gotovo svi maštali i razmišljali, kako je to prilika da Daniel osvoji jedinu titulu koja mu nedostaje, da postane svjetski prvak u ovom vrlo zahtjevnom i ekstremnom sportu. Svi smo mu to od srca željeli i potajice se nadali uvjereni da on to može, ali se malo tko usudio to glasno izgovoriti. Znali smo da je za tako nešto uz talent, znanje, sposobnost i fizičke predispozicije potrebno da se poslože i mnogi drugi uvjeti kao što su vremenske prilike i malo sreće.

Nadali smo se, očekivali i željeli da to ostvari, ali nismo o tome puno govorili ne želeći Daniela izlagati dodatnom, nepotrebnom psihičkom pritisku i nametati mu imperativ pobjede.

A onda se u dva tmurna, vjetrovita i kišovita dana, 17. i 18. rujna 2010. godine dogodilo nešto veličanstveno. Na 27. Svjetskom prvenstvu u podvodnom ribolovu Daniel je postao svjetski prvak, a kao član hrvatske reprezentacije uz Antonia Buratovića i Daria Marinova postao je i ekipni prvak svijeta. Dvije zlatne medalje zasjale su na prsima Daniela Gospića.

Slijedio je jubilarni 50. Novogodišnji kup gradova u Malom

Lošinj. Neki su zabrinuto vrtjeli glavama pribijavajući se kako će na njemu proći Daniel i pitali se, nije li se opustio nakon što je postao svjetski prvak. Međutim Daniel nije sportaš koji se opušta i olako ulazi u natjecanje. U paru s Danijem Uhač, natječući se za ekipu Nerezina, uvjerljivo je osvojio prvo mjesto.

Onda je uslijedio još jedan veličanstveni uspjeh. Na Palma de Mallorci održalo se pozivno natjecanje 15 najboljih ribolovaca Europe, prestižni »Masters«. Poneki su ponovno sumnjali u Daniela govoreći da se sada mora dokazati i na »tuđem terenu«. U paklenoj konkurenciji najboljih podvodnih ribolovaca, u srazu sa svojim najvećim konkurentima Španjolcima, na njihovom terenu, Daniel je ponovno bio prvi. Tijekom petosatnog lova ne samo da je pobijedio već je s čak 42 važeće ribe oborio rekord ovog desetog po redu »Mastersa« i osvojio ga drugi put zaredom.

Što više reći, ostvario je svoj životni i sportski san, a nama podario neopisivo zadovoljstvo i sreću. Daniel sada može reći da je osvojio sve što se u ovom sportu može osvojiti, a tek ulazi u životno i sportsko razdoblje kad se u podvodnom ribolovu postižu najbolji rezultati.

Njegovi uspjesi na trenutak izgledaju kao nestvaran san. Skroman i samozatajan dječak iz Drage u Puntići Križa, pokorio je svijet, uzdigao se na najviše svjetsko postolje, nadmašio sve najbolje svjetske podvodne ribolovce i zauvijek ušao u povijest ovog sporta.

Stoga mu još jednom upućujemo čestitke i želimo puno životnog zadovoljstva i sportske sreće, a nadasve dobro zdravlje.

Pojedinačni rezultati:

		Riba	Bodova
1.	DANIEL GOSPIĆ (HRVATSKA)	42	36.460
2.	Santiago Lopez Cid (Španjolska)	22	22.085
3.	Javier Amores (Španjolska)	21	20.510
4.	Rui Torres (Portugal)	18	17.755
5.	Concetto Felice (Italija)	15	17.330
6.	Alberto March (CMAS Team)	17	16.250
7.	Samuel Tomas (CMAS Team)	14	16.213
8.	Pedro Carbonell (Španjolska)	16	15.035
9.	Franco Villani (Italija)	12	13.110
10.	JOSIP URTI (HRVATSKA)	14	12.435
11.	Bruno De Silvestri (Italija)	12	10.943
12.	Giannis Sideris (CMAS Team)	8	8.935
13.	DARIO MARINOV (HRVATSKA)	6	8.790
14.	Luis Prata (Portugal)	6	5.110
15.	Pedro Silva (Portugal)	4	3.155

Rezultati »Masters« kupa

PREGLED SPORTSKIH REZULTATA DANIJELA GOSPIĆA

2000. godine

2. mjesto na Novogodišnjem kupu gradova, M. Lošinj ekipa »Nerezine« u paru s B. Gulam

2001. godine

5. mjesto na Međunarodnom otvorenom prvenstvu Nerezine
7. mjesto na Prvenstvu Hrvatske u Cresu

2002. godine

3. mjesto na Novogodišnjem kupu gradova, M. Lošinj, za ekipu »Nerezine«m u paru s B. Gulam
1. mjesto na Međunarodnom otvorenom prvenstvu Nerezine
3. mjesto na Prvenstvu Hrvatske na Hvaru

2003. godine

1. mjesto na Međunarodnom otvorenom prvenstvu Nerezine
1. mjesto na Prvenstvu Hrvatske na Rabu
1. mjesto na Kupu Marlera u Puli
1. mjesto na Memorijalu Filipas u Cresu
3. mjesto na Kupu šampiona u Grčkoj
10. mjesto na Prvenstvu Europe u Portugalu

2004. godine

1. mjesto na Međunarodnom otvorenom prvenstvu Nerezine
3. mjesto na Prvenstvu Hrvatske u Božavi
16. mjesto na Svjetskom prvenstvu u Čileu

2005. godine

1. mjesto na Međunarodnom otvorenom prvenstvu Nerezine
2. mjesto na Novogodišnjem kupu gradova, M. Lošinj u paru s B. Gulam
2. mjesto na Prvenstvu Hrvatske u Senju
4. mjesto na Prvenstvu Europe u Portugalu

2006. godine

1. mjesto na Memorijalu Tonsa na Rabu
2. mjesto na Novogodišnjem kupu gradova, M.Lošinj, u paru s B. Gulam
2. mjesto na Prvenstvu Hrvatske na Braču
5. mjesto na Kupi šampiona na Sardinji, Italija
8. mjesto na Svjetskom prvenstvu u Portugalu

2007. godine

1. mjesto na Prvenstvu Europe, Rota, Cadiz, Španjolska
1. mjesto na Novogodišnjem kupu gradova, M.Lošinj u paru s B.Gulam
1. mjesto na Međunarodnom otvorenom prvenstvu Nerezine
1. mjesto na Memorijalu Tonsa-Grubišić na Rabu
1. mjesto na Memorijalu Filipas u Cresu
1. mjesto na Kupi Marlera u Puli
2. mjesto na Prvenstvu Hrvatske, Makarska, ekipno SD »Škarpina«
4. mjesto na Prvenstvu Hrvatske, Pula, pojedinačno

2008. godine

2. mjesto Na Novogodišnjem kupu gradova, M.Lošinj, u paru s B. Gulam

2. mjesto na Prvenstvu Hrvatske, Supetar na Braču, pojedinačno
5. mjesto na Prvenstvu Hrvatske, M.Lošinj, ekipno, s Gulam i Tolić

2009. godine

1. mjesto na Prvenstvu Hrvatske, M.Lošinj, pojedinačno
1. mjesto na Prvenstvu Hrvatske, Dubrovnik, ekipno (M. Gospić i Đ. Uhač)
1. mjesto na Međunarodnom otvorenom prvenstvu Nerezine
1. mjesto na Kupi A. Sinčić u Cresu
1. mjesto na Memorijalu Tonsa-Grubišić, Rab
2. mjesto na Novogodišnjem kupu gradova, Mali Lošinj, u paru s Đ. Uhač
2. mjesto na 8. Kupi gradova Rovinj, s Đ.Uhač i Reinić
3. mjesto na prvenstvu Europe i Afrike, Tipasa, Alžir, s D. Marinov i A. Buratović

2010. godine

1. mjesto na Master kupu, Palma de Malorca, Španjolska
1. mjesto na Državnom prvenstvu Južne Afrike, s Đ.Uhač i Ikić
1. mjesto na 27. Svjetskom prvenstvu, M.Lošinj, pojedinačno
1. mjesto na 27. Svjetskom prvenstvu, M.Lošinj, ekipno
1. mjesto na Novogodišnjem kupu gradova M.lošinj, sa Đ. Uhač i M. Gospić

2011. godine

1. mjesto na Master Kupi, Palma de Malorca, Španjolska

Ulov na novogodišnjem kupu

JIR PO VALAMA I VALICAMA -II

U trećem broju »Puntarskog foja« objavili smo članak »Jir po valama i valicama Punte Križa« u kojem smo uz pomoć Ivana-Ivića Badurine nabrojili, popisali i opisali sve vale, valice, punte i puntine počevši »šotovento« - na zapadnoj obali, od uvale Šešnua do Punte Propovedi »šotovento« na sjevernoj obali Punte Križa.

Tako je od zaborava sačuvano čak 86 izvornih narodnih naziva, toponima na obalnoj crti južnog dijela otoka Cresa. Ovaj rad dobiva još veću vrijednost kad znamo da su na brojnim nautičkim, topografskim i turističkim kartama navedeni nazivi samo ponekih većih i značajnijih uvala te nažalost vrlo često s pogrešnim i netočnim nazivima.

Ovom smo prilikom u mogućnosti objaviti točne izvorne nazive za sve obalne toponime koji se nalaze na zapadnoj obali, preko puta Nerezina, od uvale Šešnua prema Osoru.

Za ovaj hvalevrijedan rad moramo zahvaliti Ivanu-Daninu Marinculić i Dinku-Etu Zorović koji su našli volje i vremena da popišu svaki pa i najmanji toponim ovog dijela naše nevjerovatno lijepe i bogato razvijene obale.

Ako krenemo od Osora prema jugu, pješice, skačući s grote na grotu ili lagano ploveći barkom uz obalu, najprije ćemo se naći na mjestu koje se naziva Mul pot Arci, dok se nešto podalje nazali Cimićev mul, koji je dobio naziv po Cimiću, ponajboljem nerezinskom ribaru, pokojnom barbi Ivu Rukoniću.

Slijedi uvala Suonte na čijoj se sjevernoj punti nalazi granica katastarskih općina Nerezine i Osor. Idući dalje prema jugu dolazimo do puntina Suplatunski u čijoj se neposrednoj blizini nalazi znamenita crkva Sveti Platon iz VIII. stoljeća po kojoj je ovaj rt dobio ime, a zatim stižemo do Seke od Seke i do putina Seka. Dalje slijedi uvala Juaz u kojoj se nalazi Bočić te hrid Škojić gdje se između kopna i ove hridi nalazi mjesto naziva Putić odnosno plitki morski prolaz. Nešto malo izvan Škojića nalazi se pličina naziva Seka od Škojića. Mjesto gdje uvala Juaz najdublje ulazi u kopno naziva se Purpureline i Salbunić, a potom se na obali ispod terena koji se naziva Podolci nalazi lokalitet Kučicine, a nešto južnije Mul Podolci.

Dalje, još južnije, prema zemljištu koje se zove Mandalijensko nalazi se omanja uvalica koja se naziva Pod Barnovo. Slijede Stenice, Picinića mul, Žalina i Muala Draga. Idući i dalje prema jugu, podno zemljišta koje se naziva Planikovac nalazi se uvala Vela Draga - mul te uvalica Pod Planikovac.

Slijedeća je uvala Riduja, koja predstavlja granično mjesto katastarskih općina Nerezine i Punta Križa. Prva uvalica južnije zove se Muala Ridujica, a zatim nailazimo na uvalicu Pod Peknji koja je dobila naziv po obližnjem pašnjaku koji se zove Peknji. Prije nego stignemo do uvale Šešnua (od koje

smo započeli popis uvala u trećem broju »Puntarskog fuoja«) naići ćemo na toponim Muala Pošta.

Dakle, na vrlo malo prostora, od uvale Suote do uvale Šešnua, samo na morskoj obali nalazi se čak 26 toponima koji na najbolji način oslikavaju kako je naš narod vrlo praktično, domišljato i figurativno »krstio« svaki imalo značajniji dio krajolika, ponajprije s ciljem da u svakodnevnom govoru i međusobnoj komunikaciji bude što jasniji, točniji i precizniji, danas bi rekli transparentniji.

Već i površna analiza naziva lokaliteta ukazuje nam na nevjerovatnu jednostavnost logike davanja imena, primjerice Putić - svakom je odmah jasno da se tim morskim prolazom može proći plovilom, Žalina - jer se u toj uvali nalazi žal, Salbunić - u uvali je zasigurno pijesak, Kučicine - tu se na obali nalaze nastambe, Stenice - na obali su lako uočljive stijene ili Muala Pošta - svakom je jasno da se tu nalazi mjesto pogodno za ribolov. Svaki je toponim dobio ime po nečemu karakterističnom za taj predio i sam mu naziv vrlo zorno opisuje što se na tom mjestu može raditi, naći ili vidjeti pa su samim tim toponimi od izuzetnog značaja pri istraživanju naše povijesti, običaja, kulture ili jezika.

Česti su prijepori i dileme oko pojedinih interpretacija ili naziva nekih toponima. Mnogi ih pišu netočno, čak i u službenim dokumentima. Neki i među domaćim življem tvrde jedno, a drugi drugo. Možda su i razne varijante pojedinih naziva točne jer se i jezik s vremenom mijenja, nadopunjuje i izgrađuje.

Koristimo ovu priliku, kad smo ovim prilogom zaokružili toponime cijelog obalnog dijela juga otoka Cresa, da zabilježimo mišljenje gospodina Danina Marinculića, autora ovog popisa uvala. On tvrdi da se za našu najpoznatiju špilju koristi pogrešan naziv Jami na Sredi. Činjenica je da u literaturi i raznim pismenima često nailazimo i na nazive Jamina Sredi ili čak Jamina na Sredi. Gospodin Marinculić, koji ovaj kraj vrlo dobro poznaje, koji je tu odrastao, a u Podolcima ima kuću i zemljište, koje je u blizini gdje se nalazi naša špilja, tvrdi da je pravilan naziv špilje Jame na Sredi. Zvuči logično, toponim terena gdje se špilja nalazi je Sredi, a sama špilja se u biti sastoji od dvije jame koje su međusobno povezane (iz jedne se ulazi u drugu), pa je ovo objašnjenje teško negirati i s njim polemizirati.

Stoga pozivamo sve vas dragi čitatelji, da se uključite i pomognete razriješiti ove jezične dileme. Oduvijek vrijedi ona stara da više ljudi više zna, a trud za sačuvanje naših izvornih naziva za pojedine toponime od velikog je značaja i treba ga poticati jer će se samo tako spriječiti njihov nestanak i zaborav.

*Ivan - Danino Marinculić
Dinko - Eto Zorović*

KAŠTELUANJEV STUAN

Na južnom dijelu otoka Cresa, nedaleko od već u prapovijesti naseljenih lokaliteta Vela Straža i Jami na Sredi, smješten je pastirski stan koji su lokalni stanovnici poznavali kao »Kašteluanjev stuan«. Imućna i jako radišna obitelj u drugoj polovici 19. stoljeća, zbog spleta različitih okolnosti postupno napušta aktivno stočarstvo i poljoprivredu. Životne staze potomka obitelji vodile su s otoka, pa su tako cijelo imanje prije desetak godina prodali. Novi vlasnik, g. Robert Manchin, u toj je netaknutoj prirodi pronašao raj za realizaciju svojih ideja. Svjestan bogate prošlosti i energije tih prostora, želja mu je urediti mjesto gdje će se putovi kultura susretati i isprepletati. Pratiti prirodu i crpiti iz nje ideje, artikulirati odnose između prirode i kulture, umjetnosti, društva.

Tako se najprije krenulo u obnovu djelomično urušenog pastirskog stana. Renovirajući zgradu uz maksimalno poštivanje prvobitne arhitekture i tek minimalnim korekcijama uspjelo se vratiti stari sjaj ovakvih ladanjskih imanja. Uređen je i vrt oko nje, a u samoj kući dobila je prostor za svoje djelovanje Udruga »Phil Stone Centar«. Sa svojom knjižnicom, bogatom literaturom iz područja psihologije, prostorima za rad na otvorenom, Centar nudi povučeni radni prostor za mali interdisciplinarni tim znanstvenika, umjetnika i razvojnih programera. Zajedno s

Academiom Europa Nova domaćin je inovativnim kreativnim projektima koji angažiraju javnost u zajedničkom stvaranju iskustva. Centar je prošle godine i službeno otvorio svoje prostore kroz projekt VOCES INSULAE / GLASOVI OTOKA.

U dva dijela, rano i kasno ljetni festival, organizirali smo različite koncerte, radionice, predavanja, razgovore, predstave, performanse.

Prije početka sezone bilo je službeno otvorenje Centra i prvi dio festivala. Na radionicama Laboratorija za sadržajnu analizu, koji djeluje unutar Centra, sudjelovali su stručnjaci iz Gallupovog instituta. Niz radionica o bioraznolikosti vezanih za naše otočje bio je otvoren i za širu javnost i u njima su sudjelovali stručnjaci iz različitih organizacija koje djeluju na otoku, te gosti iz inozemstva.

U večernjim satima pripremili smo koncerte klasične, sakralne i jazz glazbe u Osoru, Velom Lošinj i u samom Centu - Stanzia Castellani. Gostovali su domaći i strani umjetnici (Mery Gospe zbor iz Beograda, Puhački orkestar i Klapa Augusta iz Malog Lošinja, pijanisti Ann Chang i Tom Purviance iz SAD-a, Barefoot Duo i Janos Vaszony iz Mađarske). Svi koncerti su bili besplatni, a skupljali su se dobrovoljni prilozi za obnovu napuštenih crkvice na području Punte Križa.

Drugi dio Glasova otoka osmišljen je kao zajednički projekt Fondacije Yehudi Menuhin (Be), Bunker/Mladi Levi (Slo) i Primorske Univerze (Slo). Koncept otoka korišten je u metaforičkom smislu u kojem je svaka jedinka, svaki čovjek zaseban otok. Na njega se gleda kao na mikrokozmos pa se holističkim pristupom pokušavalo istraživati njegovo mjesto u svijetu. Kroz glazbu, ples, igru ali i u razgovorima i predavanjima, brojni umjetnici - plesači, glazbenici, književnici, različiti istraživači tragali su za novim idejama i stvarali zajedničko iskustvo. U brojnim radionicama sudjelovao je velik broj otočkog stanovništva, odraslih i djece.

U dijelu programa koji je bio namijenjen znanstvenom radu govorilo se o samostanskoj baštini otoka (dr. S. Zucchi), radu dr. B. Fučića vezano za otok (mag. J. Sokolić) te o djelima C. Magrisa »Dunav« i »Mikrokozmi« (C. Magris, dr. N. Zudić, dr. L. Čok). Vezano uz Magrisa i Fučića bile su organizirane i projekcije filmova o njihovom radu.

Umjetnici Fondacije Yehudi Menuhin, plesač M. Paulo, gitarist J. Carter i multimedijalna umjetnica P. Wichers su tijekom svog boravka radili na projektu Glasovi, te održali i dvije radionice za domaće umjetnike i zainteresirane. Svoj rad su predstavili i performansom na pozornici koju smo uredili u prirodnom amfiteatru na Stanziji Castellani.

Glazbena radionica Stvarajmo svoj koncert koju je vodio mađarski profesor glazbe J. Bali isto tako je rezultirala predstavom i to ispred osorske bivše katedrale.

Kazališnom predstavom »Glava u oblacima« gostovali smo u Cresu u dvorištu Rute, a istu predstavu glumac X. Bobes izveo je i u višenamjenskoj dvorani na imanju.

Belgijski umjetnik J. Houben zaključio je festival sa predstavom »O umjetnosti smijeha« na platou ispred crkve Sv. Marije u Velom Lošinju.

Tako smo početkom rujna zaključili umjetničko-znanstveni dio našeg rada te se ponovno usmjerili uređivanju i kultiviranju cijelog imanja.

Prvi i skoro najzahtjevniji dio bilo je popraviti napola srušene suhozide - gromače te biljke zaštititi od lutajućih ovaca i jelena. Od starijih iskusnih pastira učili smo o umijeću gradnje gromača (jer to smatramo primijenjenom umjetnošću) te tako uspješno ograditi popriličan dio parcela.

U netaknutoj prirodi uredili smo nasade lavande, ružmarina, smilja, buhača, posadili mlade masline i smokve

te pomladili stara autohtona stabla. U predivnoj i raznolikošću bogatoj mediteranskoj prirodi, punoj boja, mirisa, zvukova na potpuno ekološki način i s puno ljubavi brinemo o biljkama.

Održavanje i uređivanje nasada iziskuje puno rada i brige, ali priroda nas je zato i nagradila izuzetno kvalitetnim plodovima.

Prošle godine po prvi put smo krenuli u žetvu lavande i lavandina, te destilacijom cvjetova dobili vrhunsko eterično ulje.

U jesen obrali smo stare divlje masline i iz plodova dobili ulje specifičnog okusa i izuzetnih ljekovitih svojstva.

Pripremili smo teren za sadnju smokava te u proljeće uspješno dovršiti taj plan.

Nastavili smo i sadnju lavande i lavandina te uredili mirisni labirint koji nam je nažalost, unatoč ogradi, skoro uništila divljač.

Kako je aromatično bilje jedna od osnovnih smjernica našeg rada, pripremamo u lipnju dan posvećen lavandi, s nizom radionica i predavanja.

Gosti će tako uživati u omamljujućim mirisima i bojama, opuštajući se uz cvrkut ptica i ostalih zvukova prirode.

U planovima za ovu sezonu je i nastavak festivala VOCES INSULAE/ GLASOVI OTOKA i to početkom srpnja

Marina Jurkota-Rebrović

PUNTARSKI POVIJESNI FOTOPLOV

Naš puntarski povijesni fotoplov ide dalje. Strpljivo i uporno prikupljamo stare fotografije naših predaka. Do sada objavljene (više od šezdeset fotografija nastalih krajem 19. i početkom 20. stoljeća) kao i one koje još nismo objavili, nezaobilazan su dio povijesti našeg mjesta. Sve će one kao svjedoci minulih vremena naći svoje mjesto na jednoj prigodnoj foto retrospektivi te činiti neizostavan dio etnografske zbirke koju ćemo formirati kad se za to ostvare potrebni uvjeti.

S objavljivanjem starih fotografija naših Puntarki i Puntara započeli smo u trećem broju »Puntarskog foja« te smo tada potanko opisali našu prekrasnu narodnu nošnju. Da bi mlađim generacijama i svim čitateljima zorno predočili kako je ona izgledala, objavili smo i fotografiju jednog sačuvanog »vardakuola« i osam fotografija naših »bižinona obalčenih na kas«. Potom smo redovito objavljivali stare fotografije naših predaka pod naslovima: »Naše none i bižinone zis

decami«, »Žene i muži«, »Puntarske fameje«, i »Puntarske divuojke«. U osmom i devetom broju objavili smo serije fotografija puntarskih mladića koje su nastale tijekom njihovog služenja vojnog roka u austrougarskoj i talijanskoj vojsci, a u prošlom, desetom broju, objavili smo još sedam fotografija puntarskih djevojaka obučениh u narodnu nošnju.

U ovom broju objavljujemo fotografije puntarske djece nastale u razdoblju od 1915. do 1954. godine

Zahvaljujemo se svima onima koji su u svojim obiteljskim ostavštinama pronašli stare foto zapise i ustupili ih da mogu biti objavljeni. Uvjereni smo da ovakvih fotografija sigurno ima još u ponekim skrovitim, zaboravljenim kantunima šufita, škafeta i baula, te vas pozivamo na daljnju suradnju zato što nam je svima skupa izuzetno stalo da ne zaboravimo naše korijene i naše pretke te da spomen na njih prenesemo na generacije koje dolaze.

PUNTARSKA DECA

Fotografija iz 1954. godine. Ozana Rahelić r. Badurina, Štefi Kersulić r. Marušić, Zora Zorović, Marija Letić r. Bajčić, Marija Maričević r. Kučić, Jelica Biondić r. Brusić

Fotografija iz 1943. godine
Josip Toić i Marija Kučić r. Toić

Fotografija iz 1930. godine
Jani Hrončić

Fotografija iz 1954. godine
Djevojčice: Marija Maričević r.
Kučić, Franka Kaštelan r. Marušić,
Graciela Picinić r. Bajčić, Nedelka
Kučić r. Plešić
U pozadini Elsi Plešić r. Kučić

Fotografija iz 1929. godine
Marija Čubranić r. Rukonić

Fotografija iz 1920. godine
Marušić Emilija

Fotografija iz 1915. godine
Marija Lekić r. Muškardin i Ive
Galjanić

POVIJEST REDOVNIŠTVA NA OTOCIMA CRESU I LOŠINJU

U sklopu ljetnog festivala »Glasovi otoka«, koji se odvijao od 20. do 24. lipnja te od 24. kolovoza do 02. rujna protekle godine, održan je veliki broj koncerata, predstava, radionica i predavanja. Sve ove manifestacije zajednički su osmislili i organizirali »Academia Europa Nova«, »Stone Centar«, »Yehudi Menuhin Foundation« iz Belgije, »Mladi Levi Festival« iz Slovenije i Fakultet za humanističke studije iz Kopra.

Tijekom ovih događanja, dana 26. kolovoza 2010. godine u sjedištu »Stone Centar« na Garmožju, na stanu Kaštelanjevih, arheolog dr. Stefano Zucchi, stalni suradnik »Puntarskog foja«, održao je vrlo zapaženo i dobro posjećeno predavanje na temu povijesti redovništva na Cresu i Lošinju, čije uvodno izlaganje prenosimo u cijelosti.

Prije nego što se upustim u obrazlaganje ove specifične teme, dužnost mi je pojasniti i dati neka objašnjenja. Treba odmah ukazati na povijesne činjenice koje su još uvijek nedovoljno istražene, a odnose se na prve dolaskе redovništva na otoke Cres i Lošinj, barem do početka 1000-te god., kao i na nedostatak postojeće dokumentacije u tom smislu. Međutim, čini mi se da je prikladno ukratko sažeti barem ono što znamo ili mislimo da znamo o dokazima postojanja redovništva na ovom području. Kao što znate, prvo redovništvo nije bio povijesni fenomen nastao samo u određenim i ograničenim zemljopisnim područjima. Naravno, njegovo porijeklo dolazi iz sušnih i neplodnih područja Male Azije i Egipta, ali je ubrzo postalo fenomen koji se proširio diljem Europe.

Ovaj tip takozvanog zapadnog redovništva osnovao je i institucionalizirao oko sredine VI. st. sv. Benedikt iz Norcie. Stoljećima kasnije, na otocima Cresu i Lošinju, on će imati ulogu od iznimne važnosti, kao što ćemo vidjeti od početka 1000. god. Ipak, nezaobilazno je pitanje možemo li govoriti i o drugim oblicima redovništva prije dolaska benediktinaca na ove otočke prostore.

Točan odgovor nije moguć, ali imamo niz povijesnih podataka, te arheoloških područja bogatih ostatcima kulturnih građevina podignutih prije 1000. god, a to sve navodi na zaključak da je istočno redovništvo prethodilo benediktkinom. Osim toga, ako se vratimo natrag u prošlost, smatramo vjerodostojnim da je prije konsolidacije pravog redovništva tj. onog koje je težilo sve većoj institucionalizaciji kao na Istoku, tako i na Zapadu, u Dalmaciji a možda čak i na nekim kvarnerskim otocima, bilo određenih pojava koje su najavljujvale redovnički život. Dalmacija je stoljećima prije pojave redovništva bila jedno od područja koje je na određen način privlačilo ljude, gorljive kršćane, koji su se svojevrijem izolirali i pokrenuli oblike duhovnih vježbi.

Ipak moramo uvijek imati na umu da ova vrsta redovništva (između IV. i V. st.), nije nikad implicirala jasne institucionalne strukture. Uvijek i svugdje u kršćanskom svijetu, na Istoku i na Zapadu, ona počinje u momentu kada

se gorljivi kršćani samoizoliraju. Pojedinačne duše žedne Boga koje su prije vodile samotnjački život, u puno slučajeva su se okupljali u male grupe na izoliranom prostoru, gdje su se povlačile u osamu, odnosno u meditaciju i molitvu.

Kasnije te skupine postaju sve brojnije, stvaraju prave zajednice, podižu crkvice i pokraj njih samice u kojima će živjeti. Tu se oni trude u usavršavanju evanđelja, a ne da grade druge crkve ili proširuju njihova eventualna imanja, što će stoljeća kasnije učiniti pravo redovništvo. Drugim riječima te asketske i pustinjačke oblike možemo definirati kao vrstu redovništva prve generacije, koje se brzo širilo po cijelom kršćanskom svijetu, kako na Istoku, tako i na Zapadu. Međutim moramo pojasniti da su te isposničke manifestacije bile još daleko od redovništva koje je kasnije utemeljio sv. Benedikt, a koji se temelje na oživljavanju redovništva koje se širi, te se sve više pažnje posvećuje osobnoj a ne društvenoj razini. Ne treba zaboraviti, da riječ »monasterium«, barem u najstarijim izvorima, nije bila u skladu s današnjim značenjem, nego je često ta riječ označavala crkvicu, kapelicu ili oratorij (dvorana za molitvu).

Kao što rekoh, neki dalmatinski otoci isto kao i obala (dakle gruba i divlja područja), bila su savršena lokacija za promicanje individualnog i primitivnog oblika asketizma počevši krajem IV. i početkom V. stoljeća. Danas mi to znamo zahvaljujući važnim ali i vrlo rijetkim povijesnim izvorima koji proizlaze iz zbirke poslanica sv. Jerolima, jednog od trojice velikih crkvenih otaca mogućeg dalmatinskog podrijetla koji je i sam bio pustinjač u pustinjama Egipta i Male Azije.

Prva vijest o tome nazire se u jednom pismu gdje sv. Jerolim hvali jednog opata po imenu Bonoso za njegovu hrabru odluku o povlačenju krajem IV. st. na jedan vrlo nepristupačan i kamenit otok, a neki od znanstvenika taj otok pripisuju Dalmaciji. U svojoj slavnoj poslanici sv. Jerolim nas podsjeća na jednog drugog opata po imenu Nepoziano, koji izražava želju da se povuče na jedan od otoka u Dalmaciji, a postojao je i plemić po imenu Giuliano, kojeg isti sv. Jerolim oko 407. god. pohvaljuje za milostinju koju daje pustinjacima po dalmatinskoj obali.

Imamo pisano svjedočanstvo »Život sv. Ilariona« koje je pisano između 391.-396. g. a sv. Jerolim ulazi u trag biografiji tog sveca iz Gaze, koji je bio osnivač redovništva u Siriji, i koji je kratko vrijeme boravio u Epidaurusu, današnjem Dubrovniku. U svojoj poslanici papa Zosim (417-418), poziva Esichiu, biskupa Salone (današnji Solin kod Splita) i nagovara ga na izgradnju samostana u tim krajevima. Nažalost nemamo nikakvih pisanih dokaza o prisutnosti i pojavi individualnog asketizma, tzv. prve generacije na otocima Cresu i Lošinju. Generalno gledajući moram podsjetiti da će on polako nestati iz cijelog kršćanskog svijeta, ostavljajući iza sebe jedno maglovito i tužno sjećanje, ali na neki način ti primitivni asketski oblici vraćaju se stoljećima poslije kao primjer za mnoge benediktince.

Na početku smo 1000. god. u trenutku kad zapadnjačko redovništvo dobiva nov zamah. Naime na otoku Cresu i Lošinju bilo je prisutno redovništvo tzv. druge generacije, odnosno redovništvo koje se temeljilo na pravim i stvarnim redovničkim zajednicama. Kako je u više navrata spomenuto, benediktinci su došli na otok Cres i Lošinj najvjerojatnije početkom VI. i VII. st. iz grčko-balkanskog područja. To je bio istočnjački oblik redovništva koji se proširio kao rezultat ponovnog osvajanja Istre i Italije od strane velikog bizantskog cara Justinijana. Upravo je taj car ponovno uspostavio svoju vlast diljem zapadnog Mediterana. Godine 535. ratuje da bi ponovno pridobio one teritorije koji su nekoć bili dijelom ogromnog Rimskog Carstva, u nastojanju da ih otrgne od raznih barbarskih grupa, koje su se formirale u zapadnoj Europi poslije pada Rima 476. god. Tada su Goti dominirali na otoku Cresu i Lošinju.

To je bila tzv. »Liburnia Tarsaticensis« jedna vrsta administrativne zajednice uspostavljene dominacijom Gota na liburnijskom teritoriju, uključujući i kvarnerske otoke. Nakon rata koji je bio poznati kao grčko-gotički rat, dolazi razdoblje relativnog mira i stabilnosti, s ponovnom uspostavom trgovine na Jadranu, na primjer između pomorsko-trgovačkog središta Osora, Grada, Aquileie i Ravenne. Uspostavljen je kontakt između Jadrana, Balkanskog poluotoka, Male Azije i mediteranske Afrike. Bizanti, kako nam govori jedan njihov tadašnji veliki povjesničar Procopio iz Cesaree, su osvojili područje Kvarnera i Istre pripojivši ih 539. god. Od tog datuma pa nadalje sve do 1000. god. i nešto kasnije, ova područja će voditi razni bizantski carevi. Osobno, kao što sam rekao, smatram vrlo vjerojatnim da su i tu došle organizirane skupine bizantskih redovnika, između VI. i VII. st. a bili su inspirirani po pravilima Sv. Basilija, i stoga poznati kao basilijanski redovnici. Posebno su bili aktivni u svim područjima pod bizantskom vlašću, osobito u južnoj Italiji, Siciliji, Calabrij i Pugliji. Vrijedi spomenuti da je na tim prostorima identificirano najmanje 265 basilijanskih samostana.

Većinu samostana su naseljavali istočnjački redovnici, a nakon njih je uslijedio dolazak njihove subraće iz Sirije, Palestine i Egipta, koji su bili prisiljeni pobjeći radi nezaustavljive arapske invazije. Kao dokaz o prisutnosti

istočnih redovnika na ovim prostorima imamo studij lokalnih imena mjesta, na primjer Koludrac, mali otočić u blizini Malog Lošinja, gdje je bilo sjedište ženskog benediktinskog samostana, druga slična postojeća imena blizu Cresa ili u blizini pastirskog stana Loze. Pozivam se na staru redovničku prisutnost ili na grčko-istočnjačke kaluđere. Riječ kaluđer svakako dolazi iz grčkog jezika što znači »lijep po društvenom rangu« i općenito se odnosi na bizantskog i grko-pravoslavnog svećenika. Ipak, potreban je oprez ukoliko ne želimo da nam zaključci budu previše općeniti i brzopleti. Sjetimo se Jeana Gribomonta, istaknutog proučavatelja istočnjačkog redovništva, da je u Rimu i općenito na talijanskom poluotoku bilo prisutno puno redovnika istočnjačkog porijekla koji su se služili grčkim jezikom. Sam Rim, u VII. i VIII. st. bio je još pod utjecajem Bizanta, štoviše navest ću jedan primjer, zemljopisno nama najbliži, grad Ravenna, bio je glavni grad bizantskog egzerhata, koji je brojio u VII. st. čak četiri grčka samostana: Sv. Marija u Cosmedinu, Sv. Lorenzo u Cesarei, Sv. Marija u Blachernas i Sv. Teodora.

Oni će se održati barem do kraja VIII. st., kada će na mjesto grčkih redovnika doći benediktinci. Jednu stvar moramo imati na umu koju ćemo uskoro i objasniti. Znamo da krajem VIII. st. i početkom IX. st. na svim tim prostorima pod bizantskom dominacijom, istočnjačko redovništvo polako dolazi kraju. Bizant je predaleko da bi vodio računa o svojim interesima na tako dalekim prostorima. Ima i svojih problema. Arapi se sve više približavaju i konstantna su prijetnja. Međutim ovdje se sve više gura Venecija koja je provela u djelo ono što su puno stoljeća prije nje proveli Rimljani a potom i Bizant, a to je osvajanje Jadrana.

Kao posljedica svega toga, barem u Italiji, a vjerojatno i na području jadranske obale između VIII. i IX. st. sve manje i manje pristižu mladi istočnjački redovnici da bi zamijenili one starije, kao u Ravenni koju smo već ranije spomenuli. Upravo će benediktinski redovnici popuniti tu prazninu. Također i u Istri ima puno grčkih samostana koji će biti napušteni. Nama najznačajniji i najbliži primjer je starokršćanska križna basilika koja se nalazi i uvali Sepen na otoku Krku, a koju je počeo istraživati arheolog Šonje krajem sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Svojim uvidom u postojeći kulturni objekt, Šonje smatra da su samostan podigli između VII. i VIII. st. istočnjački redovnici, koji su zatim prešli na pravila sv. Benedikta.

Što se tiče dolaska zapadnjačkog redovništva na područje Jadrana, koje je utemeljio sv. Benedikt od Norcie, krećemo se po još uvijek neistraženom terenu, osobito se to odnosi na zadnja stoljeća prije 1000. Ta se vrsta redovništva rasprostranila po čitavoj Dalmaciji i to zahvaljujući evangelizaciji koju su provodili benediktinci iz južne Italije, a koja će se proširiti i u srednjoj Italiji, osobito u dolini rijeke Po, te u regiji Veneto i Marche. Redovnike su mnogi slali i na obale istočnog Jadrana, a neki su svojevrijedno izabrali pustinjački život. Iz toga proizlazi opet redovništvo takozvane prve generacije o čemu smo već govorili. Ima puno benediktinaca koji izlaze iz svojih samostana da bi se potpuno izolirali, u cilju provedbe pustinjačkog životnog modela, jednak onima iz prve generacije redovništva. Najistaknutiji i najinteresantniji primjer ove teme svakako je lik

Stefano Zucchi tijekom predavanja

sv. Romualda iz Ravenne, poznatog osnivača redovničkog reda tzv. kamaldolese (po mjestu Cameldoli u Apeninima), koji se 1001 g. povukao u samoću u jednu pećinu u Istri na padini Limske drage, danas poznata kao Romualdova pećina.

Zašto sam spomenuo sv. Romualda? Njegov je lik važan za nas upravo zato jer se među njegovim redovnicima i učenicima nalazio jedan, a to je bio sv. Gaudencij, budući biskup i zaštitnik grada Osora. Svetog Gaudencija opisuju kao najznačajnijeg predstavnika benediktinskog redovništva, jednog od inicijatora i osnivača nove religijske reforme koja daje novu vitalnost na otoku Cresu, kao i na ostalim kvarnerskim područjima. Osnivač je samostana na otoku Cresu i jedne pustinjačke naseobine koja je bila pravno sjedinjena s istom redovničkom ustanovom, a to je sv. Nikola di Montegarbo (današnja Osorščica). Bio je učenik sv. Romualda iz Ravenne, od kojeg je dobivao pomoć i savjete, a kao njegov učitelj i Gaudencije se povukao u jednu malu pećinu u neposrednoj blizini vrha Osorščice, gdje je nastavio živjeti kao pustinjač. Spomenut ću da se sv. Gaudencije rodio krajem X. stoljeća u zaseoku Mali Tržić u blizini Osora na otoku Lošinju.

Postaje biskupom 1030. god. te velikodušno podiže crkve i samostane: Sv. Petara i Sv. Marije od Milosti (oba u Osoru), Sv. Mihovila na otoku Susku i Sv. Nikole na Osorščici. Neću dalje govoriti o njegovom životu i njegovim djelima, samo ću istaknuti da je od sv. Gaudencija pa nadalje benediktinsko redovništvo bilo glavni protagonist na ovim prostorima, nosilac velike duhovne i materijalne obnove. Poticali su izgradnju crkava i samostana na ovim prostorima. Na kraju želim istaknuti da će nekoliko stoljeća kasnije ovaj preporod

biti nastavljen s jednakim entuzijazmom i to dolaskom franjevac koji su se iskricali na otoke Cres i Lošinj sredinom XIII. stoljeća.

1. I. OSTOJIĆ, *BENEDIKTINCI U Hrvatskoj*, III, Split 1963-65

2. G. PENCO, *Tradizioni ed influssi dell'Oriente cristiano*, in *S. Benedetto e l'Oriente*, Novalesa 1981

3. G. SPINELLI, *Ascetismo, monachesimo e cenobitismo ad Aquilea nel IV secolo*, in *«Antichita' Altoadriatiche»*, XXII (1982), vol I

4. J. GRIBOMONT, *Il monachesimo orientale*, in *AA:VV., Dall'eremo al cenobio. La civiltà monastica in Italia dalle origini all'età di Dante*, Milano 1987

5. S. ZUCCHI, *Fonti e studi sul vescovo Gaudenzio di Ossero. Bilancio critico-bibliografico*, in *«Atti del Centro di Ricerche Storiche di Rovigno»* XX (1989-1990)

6. A. DE VOGUE, *L'INFLUENCE DE SAINT Basile sur le monachisme d'Occident*, in *«Revue Benedictine»* CXIII (2003)

7. N.C AMBI, *L'age de Justinien en Dalmatie et en Istrie*, in *«Acta Congressus Internationalis archaeologiae christianae»*, XIII (1998), II

8. S. ZUCCHI, *Crkva svetog Platona na lokalitetu Suplatunski*, *«Puntarski fuoj»* br. 8 (2009)

9. Tko su bili ti »Garci«?, *«Puntarski fuoj»*, br 9 (2009)

*Napisao na talijanskom
Stefano Zucchi »Stepančić«*

*Prevela na hrvatski
Jabuka Zorović Lalić »Ferdinandova«*

ČE JE ČE I KAKO SE ČE ZOVE MUNINIER

Kolovrat novije izvedbe

Kolovrat, koji se u našem dijalektu naziva *muninier*, stara je, danas gotovo zaboravljena naprava za obradu ovčje vune, odnosno nekadašnje oruđe, kućni stroj, kojim se od oprane i raščešljane vune izradila vunena nit.

Nekada, do godina iza II. svjetskog rata nalazio se u gotovo svakoj seoskoj kući da bi s vremenom tehnološkog napretka skoro u potpunosti nestao.

Muninieri su ostali samo u rijetkim kućama,

prašnjavi, bišavi, sagnjili u tamnim skrovitim kantunima poneke konobe ili na šufitu. Srećom da i jesu, jer ih danas, renovirane i spašene od zaborava, pojedinci, koji drže do svojih korijena, čuvaju kao antikne predmete. Sačuvani *muninieri* postali su podsjetnici na prošla vremena, svjedoci naše baštine i dijelovi malih etnografskih zbirki koje neki naši žitelji s ljubavlju stvaraju, nadopunjuju i čuvaju.

Muninieri se sigurno više nikada neće koristiti na način kako su to radile naše bižinone, none i majke jer bez njega bi u obitelji, u ta vremena, nedostajali mnogi odjevni predmeti, koji se tada nisu mogli kupiti, već je bilo nužno izraditi ih svojim rukama u vlastitom domaćinstvu. Međutim, buduća upotreba *muniniera* može imati više vrlo valjanih razloga i ciljeva. To, primjerice, može biti s ciljem očuvanja našeg povijesnog naslijeđa, običaja, tradicije i spašavanje od zaborava našeg etnološkog bogatstva. *Muninier* i predstavljanje rada na njemu može se vrlo korisno i svrhovito uklopiti u edukativne svrhe, a ponajviše u turističke.

Cjelokupan ruralni dio otoka Cresa i Lošinja, pa tako i Punta Križa, nezamisliv je bez ovčarstva koje je bilo jedno od temeljnih djelatnosti.

U povijesti je ovca i sve blagodati koje nam ona daje, bila temelj opstanka življa na ovim otocima.

Vuna, kao jedan od mnogih proizvoda ovčarstva (pored mesa, kože, mlijeka, sira, skute, masla i gnoja) odijevala je naše pretke. Zimi ih štitila od studeni, a ljeti od sunca jer je dobro znano da odjevni predmeti od vune zimi griju, a ljeti hlade. Danas smo, nažalost svjedoci da se sve proizvedene količine vune bacaju, da nemaju nikakvu uporabnu vrijednost i da vuna ostavljena nakon striže po pašnjacima predstavlja čak i ekološki problem. Ludost je to svojstvena ovom čudnom vremenu kojem danas svjedočimo. Međutim, tako vrijedna sirovina, kao što je vuna, svoje će mjesto u budućnosti sigurno pronaći kako u tekstilnoj industriji, proizvodnji termoizolacijskih materijala ili u turizmu kroz

prodaju originalnih, autohtonih i unikatnih odjernih predmeta ili suvenira.

U lancu od ovčje vune do odjernih predmeta izrađenog od vune *muninier* ima neizostavnu ulogu i ne može ga se zaobići. Taj lanac i slijed čine: ovca, ostrižena vuna, čišćenje i pranje vune, potom njeno sušenje, a zatim gruba obrada grabunima pa fina gargašama, a zatim slijedi ispređanje vunjenih niti na *muninieru* i u konačnici tkanje i pletenje.

Sve ove poslove, osim striže vune, obavljale su žene, uz sve ostale nebrojene poslove u kući i oko nje. Mlade djevojke, žene i bake, zimskih su mjeseci radile na *muninieru* navečer, nakon što bi obavile sve ostale poslove, i ovaj je rad bio valjda jedini koji su obavljale sjedeći. Cinik bi mogao reći da su se predući vunu odmarale.

Sam proces izrade vunene niti od oprane i neočešljane vune nije nimalo lak i jednostavan. Domišljat i iskustvom oboružan otočki čovjek sklopio je i s vremenom usavršavao *muninier*, ali je za izradu dugačkih i tankih niti najvažnija bila vještina i spretnost vrijednih ženskih ruku.

Svi dijelovi *muniniera*, koji se u pojedinim selima Cresa naziva i *mulinier* ili *muliner*, izrađivani su od drva smreke ili crnike. Žena koja radi na *muninieru* sjedi na »stuoščicu« desnom nogom položenom na njegovo postolje da se *muninier* pri radu ne pomiče. Potom omota snop oprane i očešljane vune - »kudejicu« na vreteno a desnom rukom lagano i neprekidno okreće »ručicu« koja pokreće »kolo« spojeno s »vretenom« tankim konopcem koji se naziva »kuorda«. Lijevom rukom izvlači vunenu nit - »utak«, koji se zbog vrtnje kola omotava na vreteno. Iako postupak izgleda vrlo jednostavan, za dobivanje tanke, jednolične niti, iste debljine po svojoj dužini, potrebna je velika spretnost i iskustvo.

Muninier je relativno velikog obujma i zauzima dosta prostora pa se držao u konobi ili šufitu, a zimi donosio u kuhinju, pored ognjišta gdje bi žene u večernjim satima, uz svjetlost ognja i petrolejke u društvu cijele obitelji i susjeda pričale, pjevale i radile. Unuke i mlađe djevojke tu su stjecale svoje prvo iskustvo gledajući starije a za početak ručicom okretale kotač *muniniera* dok su majke ili bake izvlačile niti vune pomno pazeći da ona bude pravilna, da se ne prekine i da se ravnomjerno namotava na vreteno. Modernija verzija *muniniera*, također u potpunosti izrađena od drva, bila je ona kojoj se kolo pokretalo nogom, što je olakšavalo rad jer se nit moglo formirati s obje ruke.

Dobivena vunena nit spremala se u »modase« ili u »kalk« - klupko, pa se potom pletenjem izrađivalo brojne vunene odjevne predmete kao što su »maje« - džempere, »kanotjere« - potkošulje, »jakete« - jakne, »kotule« - suknje, rukavice, a najviše »kalcete« - čarape.

U vrijeme poslije Drugog svjetskog rata *muninieri* su se sve manje koristili jer se tada u prodavaonicama moglo kupiti klupka vune u svim bojama kao i gotove odjevne predmete. Naši su *muninieri* tako »čapali bišu i zagnjileli na šufitu« te potom završili na smetištu ili kao ogrijev u vatri štednjaka. Neki su srećom ipak ostali, sačuvani su i spašeni,

Starija izvedba Kolovrata

a cilj ovog teksta je pored ostalog i da se sačuvaju stari nazivi za pojedine djelove *muniniera*, koji se prestankom rada na *muninieru* više ne koriste, pa tako zaboravljaju i nestaju.

Spašeni *muninieri* i nazivi njegovih dijelova te sačuvane vještine rada na *muninieru* u budućnosti će zasigurno naći svoje mjesto u edukativne svrhe (etno muzeji, predstavljanje starih tradicijskih zanata) te u manufakturnoj proizvodnji odjevnih ili ukrasnih predmeta od vune što se vrlo korisno može uklopiti u turističku ponudu i našim

MUNINIER - kolovrat, naprava za izradu vunениh niti

NOGE - trokutasto postolje kolovrata

KOLO - pomični dio kolovrata koji se pokreće, okreće ručkom

RUČICA - drvena ručka kojom se okreće kolo

PARICE - tanke drvene letvice, po tri s obje strane koje spojene osovinom čine kolo

UPLET - tanka užad koja spajaju i povezuju parice

KUORDA - uže koje se proteže od kola do vretena i prenosi okretanje kola na vreteno

UŠI - postolje koje služi kao nosač vretena

gostima ponuditi (osim sunca i mora) nešto naše, autohtono i tradicionalno.

Složit ćemo se svi da malo što može biti atraktivnije i zanimljivije od primjene cjelodnevnog izleta grupe turista, na kojem bi mogli vidjeti (pa i sudjelovati) u cijelom lancu radova od striže vune, njenog čišćenja, pranja, grabunanja, gargašanja, izvlačenja niti na *muninieru* do pletenja rukavica i čarapa te ih ponijeti kući kao suvenir i podsjetnik na kraj koji su posjetili.

Ljubo Galjanić

KUŠ - KADULJA

SALVIA OFFICINALIS

Netko je davno rekao da mi na Lošinju i Cresu doslovno hodamo po ljekovitom bilju a da toga nismo ni svjesni. Gotovo je nestvarno i teško dokučivo da na našim otocima imamo tako veliku bioraznolikost da imamo mnogo više biljnih vrsta nego što ih postoji u cijeloj Velikoj Britaniji.

Jedna u nizu tih mnogobrojnih ljekovitih biljaka je i kadulja koja se u nas naziva kuš i ona zasigurno spada u sam vrh najučinkovitijih pomagatelja kod brojnih bolesti.

Kod nas kuš samoniklo raste gotovo svugdje osim u gustoj makiji ili u visokim šumama bora i crnike. Stariji otočani pamte da ga je ranije bilo mnogo više nego danas zato što su brojni pašnjaci već desecima godina zapušteni, sve se manje čiste i sve manje koriste za ispašu ovaca pa ih je osvojila makija, ponajviše smreka, breka, lajstik, mirta i ostalo grmoliko bilje. Pašnjaci su zarasli i samim tim potisnuli kuš koji ljubi svjetla, zračna i sunčana mjesta. Zato kadulju ne možemo naći na jugu Punte Križa, u šumama crnike na Lusarama ili na potpuno zaraslim pašnjacima na Parhavcu, Murtovniku ili Mikložanu. Na području od Osora prema Garmožju, koje još uvijek nije u potpunosti osvojila šuma ili makija, kuš ćemo često i lako ugledati, ali ne na plodnoj zemlji u vrtačama i dolcima, već na području kamenjara, gdje raste i opstaje u samoj stijeni i tu unatoč suši i buri vrlo dobro uspijeva.

Kuš, hrvatskog naziva kadulja, spada u obitelj usnatice (*Familiae Lamiaceae*) a liječnički mu je naziv *Herba Salviae*. Na području Hrvatske još se naziva divlji kuš, pitoma kadulja, pelin, pitomi pelin i žalfija. Latinski mu je naziv *Salvia officinalis*, a ime je dobio od talijanske riječi *salvare*, što u prijevodu znači spasiti, što je i vrlo logično jer je kuš čudotvorna biljka za koju se u prošlosti govorilo da čovjeka može spasiti čak i od same smrti.

Engleski naziv kadulje je *camon* ili *garden sage*, francuski *Sauger officinale*, njemački *Edelsalbei*, *Salbei* ili *Salvie*, slovenski *ževbej* ili *žajbelj* a talijanski *Salvia domestica*.

Kadulja je mediteranska biljka koja samoniklo uspijeva na jadranskom priobalju i otocima. Raste kao onizak, višego-

dišnji grm s drvenastom stabljikom koja ovisno o kvaliteti podloge na kojoj raste doseže visinu od 30 do 50 cm. Korijen joj je razgranat i snažan te uspijeva opstati na kamenjaru jer joj žile prodiru što dublje tražeći ono malo zemlje u kršu. Kod nas je rasprostranjena i vrlo dobro uspijeva na gotovo cijelom području otoka Cresa i Lošinja, osim na predjelima šuma i onima zaraslima u makiju.

Listovi kuša su čvrsti, uski, obrasli sitnim, gustim dlačicama. Zimi su sivozeleni a mladi proljetni listovi imaju svijetlozelenu boju. Cvate ovisno o vremenskim prilikama već u drugoj polovini travnja i u svibnju.

Cvjetovi su usnati, razvijaju se na vrhu stabljike u okomit klas a boja im je svijetlocrvena do ljubičasta. Miris lista i cvijeta je vrlo aromatičan, poput mirisa kamfora, a okus im je trpak do gorak.

Kod kadulje se koristi list i cvijet. List se bere prije cvatnje u travnju a poslije cvatnje u lipnju. Listovi koji izbiju poslije cvatnje mogu se brati tijekom cijele godine, a suše se uvijek u sjeni na prozračnom mjestu.

Ljekovitost kadulje spoznali su već i antički Grci i stari Rimljani. U faraonskim grobovima u Egiptu pri spravljanju smjese za balzamiranje kao jedan od glavnih sastojaka koristila se kadulja. Mnogi su je antički pisci navodili u svojim spisima, a Plinije ju je nazivao »salvia« - ljekovita, što potječe od latinske riječi »salvus« - zdrav. Stara rimska izreka glasi: »Zaprijeti li smrt - po kadulju u vrt«. U srednjem vijeku se čak smatralo da, osim što je ljekovita ima i čarobnih te ljubavnih svojstava. Koristila se za razne rituale i čaranja pa se spravlja ljubavni napitak od listova kadulje, rute i latica ruže. Jedna od vrlo zanimljivih izreka iz tog vremena, kad je djevojka željela pridobiti željenog i voljenog mladića, glasila je da treba na listu kadulje izbušiti tri rupe, kroz njih provući svoju vlas i vlas mladića te list zakopati ispod kućnog praga voljenog te na taj način vrlo izgledno pridobiti njegovu vječnu naklonost. U talijanskom gradu Salernu, gradu poznatom po staroj školi za medicinu i gradu najpoznatijih ljekarnika, za kadulju je u knjigama navedeno:

Kadulja zimi

Kadulja u proljeće

Pupoljci kadulje

»Zašto bi čovjek umro ako u vrtu ima zasađenu kadulju«. A u Engleskoj i danas postoji izreka: »Tko želi dugo poživjeti neka u svibnju jede kadulju«.

Suvremena je medicinska znanost dokazala da kuš – kadulja ima izuzetna ljekovita svojstva iako ona ni do danas nisu do kraja razjašnjena pa joj se ponekad pripisuju čak i nadnaravne mogućnosti u liječenju nekih bolesti ili se bilježe neka neobjašnjiva izlječenja ljudi koji su koristili pripravak na bazi kadulje.

Njena je najvažnija vrijednost što može zamijeniti antibiotik pa nije ni čudno što se u povijesti govorilo da može pobijediti i smrt. Osim toga kadulja je vrlo učinkovita kao antiseptik i antibakterik te ima vrlo široku primjenu u liječenju unutarnjih i vanjskih oboljenja.

Kadulja je prvenstveno biljka za usnu šupljinu i grlo te gotovo nezamjenjiva pri liječenju oboljenja zubnog mesa, krvarenja desni, afti, gljivica, raspucanog jezika, upale sluznice usta, zadaha iz usta, katara grla, oboljenja glasnica i slično. Za sva ova oboljenja koriste se čajevi i tinkture ili najjednostavnije žvakanje svježeg lista kadulje što ima čak i preventivno djelovanje kod epidemije gripe.

Kod ženskih oboljenja i tegoba kadulja je prirodan lijek za regulaciju mjesečnice i menstrualnih grčeva. Ona balansira ženske hormone, ublažava pms i tegobe menopauze a pomaže i kod otapanja masnog tkiva pa je idealna u borbi protiv celulita.

Kadulja djeluje i kao termoregulator pa može umanjiti znojenje kod onih koji se naročito noću prekomjerno znoje ali može izazvati znojenje kod onih kojima je to potrebno. Djeluje i kao diuretik jer pojačava izlučivanje mokraćne, primjerice kod srčanih bolesnika, ali isto tako sprječava noćno mokrenje. U pučkoj medicini rado se koristi za pročišćavanje krvi i cjelokupnog organizma od raznih toksina koji svjesno ili nesvjesno unosimo u naše tijelo.

Ispiranjem ili oblozima na bazi kadulje može se u velikoj mjeri ublažiti razna kožna oboljenja kao što su akne, svrab, osip, ekcemi, lišajevi pa čak i ublažiti posljedice uboda insekata.

Prašak suhe kadulje liječi zagnojene rane i pospješuje brže zacjeljivanje rana. Kod problema impotencije djeluje kao blagi stimulator, a pomaže i kod slabosti živaca, depresije i neuroze jer općenito čajevi kadulje djeluju smirujuće.

U posljednje vrijeme otkriveno je da djeluje na smanjenje acetil-kolina čime se smanjuje pa čak i sprječavaju procesi kod Alzheimerove bolesti. Kod pripreme čajeva i tinkture kadulja se idealno nadopunjuje s biljkama koje nemaju u sebi eterična ulja, a posjeduju brojne ljekovita svojstva, kao što su sljez ili pelin.

Općenito rečeno kadulja je idealna za anemične i depresivne osobe te se ona ne preporuča jedino osobama s vrlo dobrom krvnom slikom.

Kadulja se može koristiti za spravljanje čaja i to najjednostavnije tako da se uzme 3-4 lista svježih ili žličicu suhe samljevene kadulje te ih se prelije s 2 dl kipuće vode ili se u vodi kuha tri do četiri minute. Posuda se poklopi i nakon što se čaj ohladi, procijedi. Za sve navedene bolesti uzima se 2-3 šalice na dan, najbolje prije jela, a čaj se može zasladiti medom. Čaj se ne sladi samo ako se pije za oboljenja probavnog sustava.

Od kadulje se može spravljeti i vino koje je vrlo korisno kod živčane rastrojenosti i kod rekonvalescenata. Uzima se 1-3 žlice na dan, po želji uz dodatak meda. Vino se spravlja na način da se uzme 80 grama kadulje i litra slatkog vina u kojem se kadulja moči 10 dana uz svakodnevno protresanje boce, a potom se procijedi.

Tinktura od kadulje se radi od 200 grama usitnjenih listova i jedne litre 60-postotnog alkohola u kojem se kadulja moči tri tjedna te se potom procijedi. Koristi se tako da se u čaj ili vodu ukapa 20-30 kapi i pije do tri puta na dan, naročito protiv noćnog znojenja.

Prašak od suhe kadulje, osušene u sjeni na suhom i prozračnom mjestu, priprema se tako da se osušene listiće kadulje samelju u mlincu za kavu. Koristi se za posipanje rana i za želučane smetnje jedan do tri puta na dan na vrhu noža s hranom, sokom ili čajem.

Koliko je ljekovito djelovanje kadulje učinkovito u čišćenju organizma od raznih toksina, najzornije se vidi iz izreke svete Hildegarde koja je rekla: »Uzmi kadulju, usitni je u prah i jedi taj prah posut na kruh i on će smanjiti preobilje tvojih štetnih sokova«.

Ljekovito djelovanje kadulje u pravilu je vidljivo već nakon tri-četiri dana te u njenoj primjeni treba imati strpljenja.

Treba napomenuti da je najkvalitetniji i u svijetu najpriznatiji upravo med od kadulje. Pčelinja paša traje do tri

Kadulja u cvatu

tjedna u kojima se mogu prikupiti optimalne količine ovog meda. Ne treba napominjati da mi na Lošinju i Cresu imamo idealne uvjete za proizvodnju ovog meda. Med od kadulje je najbolji za liječenje respiratornih organa i dišnih putova te izuzetno koristan za jačanje imuniteta.

Naše su none i majke u zimskim danima, kad bi djeca oboljela od gripe i kašlja, spravljale vrlo učinkovit i ukusan napitak koji se sastojao od pola šalice čaja od kadulje pomiješan s pola šalice toplog mlijeka uz dodatak žličice meda. Mlade su djevojke rado brale svježije listiće kadulje i njima premazivale zube koje su im na taj način postajali bijeli i sjajni. Svi oni koji su imali problema s upalom ili krvarenjem zubnog mesa uzimali bi dva-tri puta na dan listić kadulje i žvakali ga u ustima (poput žvakaće gume) i držali ga na desnama, na mjestu upale.

U kulinarstvu se kadulja često koristi kao začim jer ima intenzivan, voćni aromatičan okus, ali je treba pažljivo dozirati i ne pretjerano miješati s drugim začinima. Koriste se svježi listovi biljke, ali i sušeni jer i takvi vrlo dobro zadržavaju svoju aromu. Kadulja paše uz jelo od mesa i ribe. Kod ribljih jela najbolje se sljubljuje s ugorom, ražom ili morskim psom, bilo da ih radimo na lešo ili na brudet. Vrlo se dobro uklapa uz jela od teletine (par listića kod pečenja ispod peke), janjetine, svinjetine i od divljači. Dodaje se i u konzervirano povrće, a naročito uz kisele krastavce. Prema mišljenju mnogih sladokusaca kadulja najviše paše uz jela koja se pripremaju od iznutrica (pečena janjeća ili pileća jetrica).

Listići kadulje lagano preprženi na ulju izvrstan su preljev za tjesteninu a pizza posuta suhom kaduljom za mnoge je bolja od one kojoj se tradicionalno dodaje origano. Kadulja se vrlo jednostavno može zasaditi u vrt kao i u lončanicu,

koju možemo držati na balkonu i tako listove uvijek imati nadohvat ruke. Najjednostavnije je u fazi mirovanja biljke iskopati samoniklu kadulju, pazeći da je iskopamo sa što više žila i da se oko njenih žila zadrži što više zemlje te je presadimo u vrt ili prikladnu posudu. Pri sadnji je potrebno lagano pritisnuti zemlju i malo zaliti presađenu biljku. Tako presađena kadulja zasigurno će se primiti i dobro napredovati pod uvjetom da je ne posadimo ispod nekog stabla ili druge biljke koja bi joj uzimala svjetlost.

Kuš je zasigurno jedna od najljekovitijih biljaka koje samoniklo rastu na našim otocima a o njenim ljekovitim svojstvima dovoljno je reći da može na prirodan način zamijeniti antibiotik. Kad već imamo tu sreću da kuš raste svuda oko nas, grijeh je ne koristiti ga pa makar samo na način da u šetnji uberemo listić i žvačemo ga u ustima. Usna šupljina, dišni putovi i zubno meso bit će nam zahvalni, a zubi će nam na prirodan način bit zdraviji i bjelji.

Samo se po sebi nameće pitanje zašto se kadulja u nas ne uzgaja kad u svijetu postoje čak i velike plantaže na kojima se ona sadi, bere, a otkupljuju je tvrtke koje ju suše ili destiliraju te prodaju farmaceutskoj industriji. Podneblje u kojem živimo idealno je za sakupljanje samonikle kadulje i za njenu proizvodnju u kultiviranim nasadima. Nekad se kadulja u nas sakupljala i otkupljivala. U Martinšćici je do nekoliko godina iza II. svjetskog rata radila destilerija koja je proizvodila eterična ulja kadulje a u M. Lošinju je to isto radilo poduzeće »Eterol«. Za nadat se je da će neki poduzetni duh ponovo pokrenuti ovu gospodarsku aktivnost koja bi bila izuzetno kompatibilna s turizmom i s potrebama farmaceutske industrije.

Ljubo Galjanić

Š A L E

NA SUDU

Vi ste videli kako muž maltratia i pešta svoju ženu, a niste šli pomoć. Ma zuač bin ja gospodine sudac moral puoč u pomoć? Videl sen da onako moren i suan.

VAF OŠTARIJE

Znuoš da je Ivuan pokle incidijenta s autom, usual napol bedast? A dobro onda, vidi se da se je popravil.

POSLOVAN ŠLOVEK

Poslovan šlovek je uon ki dobiva više nego je njegova žena kapaca stratit. Žena od uspjeha je ona kua najde takovoga muža.

U ČEKAONICI RODILIŠTA

Jedan mluadi neo nato otac vas uzbuđen čeka. Prišla je babica veselog obraza, noseć v naručju dvua lijepa dvojčiča. Šlovek gjjeda, misil, malo se je blokual, zusta bez besede i na kraju progovoril: »Dobro, ako već moren, ja bin zabral ovoga dijesnoga«.

BOJI LIJEK

Noseća šinjora pita svuog dentištu: Doktore, ne znuan ko će me više bolet znijet zub ol rodit dete? Gospodo, odlučite se! Moram znati kako ću namjestiti stolicu.

MUDUANDE

Ivić ni bil dvua dni na skule. Treti duan, meštrica ga pita: »Iviću, moreš se s nečin opravdat, zuač nisi bil na skule?«. »Pa znuate, mat mi je oprala muduande, pa nisen mogal puoč na skulu«. »Dobro Iviću, to je jedan duan, a će je s drugim?«

»Drugi duan sen se uputil na skulu i prišal sen do Vaše kuće, na žice su se sušile Vaše muduande, pa sen misiel da Vi nijećete prit na skulu, pa sen tornual doma.«

SREĆAN DUAN

Pitaju jenoga gospodina: »Ki van je bil najljepči duan vaf vašem životu?« »Duan kada sen se oženil«. »A najgori?« »Svi drugi.«

Ivan Lovrić

KRUH

Gluavna hrana je kruh. Kada je kruha ni gluada. Judi gredu po svetu s tarbuhom za kruhon. Kada je neki dobar, rečemo da je dobar kako kruh. A tako duobra bila je moja mat.

Još se spominjan kako je moja mat kruh mesila. Večer bi kruh umesila vaf kopanice i pokrila. V jutro zaruan bi pijeć opalila, prija bi paričala brienice pruašća. Kruh bi premesila, udelala kolube i kada je pijeć bila tiepla, pruenta, spekla ga.

Za to vrijeme mi deca bi se igrali, ma sve smo ošerali kako se to dela i peče. Sva kuća i stuanje tako lijepo je vonjalo po kruhu, kako nikad više vonjat nijeće.

Spekla bi palnu pijeć velih kolub kruha i od otih neke porezala na debele fete i udelala pašamete. Tua kruh jeli smo po šetimuanu duan. Spominjan se bil je živo dobar. Jeli smo na mesto salama vavek kruha i sira za mariendu, ni nan bil stuari. Pašamete su bile loštešo sila dobre, njih je bilo vavek doma, aš vaf kuće nikad ni smelo falit kruha. Nikad nismo hitili ča nanke marvicu kruha.

Danas hvala Bogu imamo dosta kruha i sila varsti kruha i dobar je, ma nanke jedan mi ne vonja i ni tako dobar kako kruh od moje matere.

Marući Toić Badurina**PUNTARSKI FUOJ**

*Naš fuoj
muoj i tvuoj
već imamo
i jedanaajsti bruoj.*

*Čuda je judi
za fuoj pisalo
i čuda interesuantnih
stvuari napisalo.*

*Pišimo, recimo
če želimo.*

*Još se dosta toga
more napisat,
svaki od nas
za naš fuoj
more neč dat.*

*Ne okuri
bit jornališta,
dosta malo voje
i bokun lista.*

*A uon ki znua
pajinu više
i uon svoju štuoriju
neka napiše,
samo da z vremenon
naša beseda
se ne zbriše.*

*Više judi
više znua.
Svi vojimo štet
zato neki
moraju pisat
to je dobro znat.*

*Neka naš fuoj
muoj i tvuoj
još čuda puti
se more štampat.*

Marući Toić Badurina**UŽUANCE**

*Od kada su judi
postoje i užuance.*

*To su riegule
do kih su judi
prije sila više daržali.*

*Govorili su:
»Svako mesto
vaf kuo prideš
poštuj njihove užuance».*

*Od kada se
šlovek rodi, karščienje, ženidba,
pa dokle umre,
još svaki crkveni bluagdan,
zaštitnik mesta i
sve druge fešte,
svaki paiz, drugačije feštejua,
već prema tomu
kako je kede užuanca.*

*Čuda toga
se je već pustilo i zabilo,
a ono malo će je ustalo
vajua čuvat.*

*Užuanca je vaf Punte
na vijiliju Ivanje,
sve paričat, koledu važgat,
s prijateli čakulat i na kuarte igrat.*

*Na Ivanju vajua najprija,
na misu i pročešijuon puoč,
a pokle feštejat, kantat,
tuancat i zabavljat se.*

*Užuance se ne smeju
nikako zatart.*

*Užuance moraju i oni pokle nas znat,
one moraju za vavek ustat.*

Marući Toić Badurina

ZADNJI TANAC VAF PUNTE

Ivanja, 2009. godine, bila je nažalost posljednja na koju su iz SAD-a doputovali naši iseljeni Puntari, Silvana i Franko Plešić. Bili smo zatečeni i neugodno iznenađeni kada nam je u proljeće ove godine prispjela tužna vijest, da su oboje, u vrlo kratko vrijeme napustili ovozemaljski svijet. Sa sjetom se sjećamo kako je Franko na Ivanju predvodio procesiju noseći križ te kako su on i Silvana prvi otvorili ples. Buh ih pomiluj.

**SPOMENIMO SE NAŠIH
DRUAGIH KI VIŠE NISU****S'NAMI**

Romano Lazarić rođen 1926.

Bernabić Noretta rođena 1934.

Kristina Visintin r. Hrončić, rođena 1910.

Marija Zorović r. Badurina 1928.

Bepo Marušić rođen 1923.

Marija Muškardin r. Toić rođena 1913.

Plešić Silvana r. Krstačić, rođena 1949.

Plešić Franko, rođen 1944.

Puntarski fuoj su potpomogli:

Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture

Uprava za otočni i priobalni razvoj

Jadranka d.d. Mali Lošinj

Turistička zajednica grada - Mali Lošinj

Marko Pinezić - SAD

Laura Jelenković - SAD

Vojno Kamalić - Belgija

Vesna Kovačić

Leo - commerce d.o.o. - Rijeka

Puntarka nova d.o.o. - Mali Lošinj

Sve naše cijenjene čitatelje pozivamo da svojim prilogom potpomognu izlaženje »Puntarskog fuoja«. Vaš prilog možete uplatiti na žiro-račun Zavičajnog društva »Puntari« M. Lošinj broj: 240202006-1100410077 uz naznaku - za »Puntarski fuoj«.

Vaš prilog za list kao i godišnju članarinu možete uplatiti u agenciji »Puntarka« Trg Zagazine 1, Mali Lošinj.

Pozivamo Vas da se sukladno Vašim mogućnostima uključite u akciju prikupljanja nužnih financijskih sredstava za obnovu kapele Svetog Antona na Parhavcu pored Punte Križa.

Sredstva možete uplatiti na žiro-račun Zavičajnog društva »Puntari« - Mali Lošinj, na broj: 2402006-1100410077 uz naznaku - za obnovu kapele Sv. Antona na Parhavcu.

**Zavičajno društvo »Puntari« i uredništvo »Puntarskog foja«
Vam se unaprijed zahvaljuju**

Središnja knjižnica Mali Lošinj

1950008655

